

V&S

Vatten och Samhällsteknik AB

Tingsryds
kommun

Hållbarhetsbedömning ink miljökonsekvensbeskrivning

Bilaga till Översiktsplan för Tingsryds kommun

Antagandehandling

Kvalitetskontroll

Åtgärd	Namn	Datum
<i>Samrådsversion granskad</i>	<i>Grit Hofer</i>	<i>2024-09-19</i>
<i>Granskningsversion granskad</i>	<i>Johanna Lindqvist & Matilda Mether</i>	<i>2025-09-15</i>
<i>Antagandeverision granskad</i>	<i>Ida Snöberg & Eva Djupfors</i>	<i>2025-11-17</i>
<i>Antagandeverision granskad</i>	<i>Johanna Lindqvist & Matilda Mether</i>	<i>2026-03-13</i>

Vatten och Samhällsteknik

www.vosteknik.se Org. Nr 556449–1446

Kalmarkontoret
Trädgårdsgatan 16
392 49 KALMAR
Tfn 0480-615 00

Jönköpingskontoret
Oxtorgsgatan 3
553 17 JÖNKÖPING
Tfn 036-19 64 80

Vatten och Samhällsteknik AB

Medverkan

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB:n) har, på uppdrag av Tingsryds kommun, tagits fram av Vatten- och Samhällsteknik AB genom Eva Djupfors, Grit Hofer och Ida Snöberg. Arbetet har skett i samarbete med Johanna Lindqvist och Matilda Mether, Tingsryds kommun.

AntagandeverSIONEN är reviderad av Ida Snöberg & Eva Djupfors, Vatten- och Samhällsteknik AB samt Johanna Lindqvist och Matilda Mether, Tingsryds kommun.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Översiktsplan	5
Miljöbedömningsprocessen	7
Miljöbedömningens syfte	7
Metodbeskrivning för MKB	7
Avgränsning	7
Läsanvisning	8
Alternativbeskrivning	9
Översiktsplaneförslaget	9
Sidoalternativ	9
Nollalternativ	9
Utgångspunkter för kommunens översiktliga planering	10
Globala utgångspunkter	10
Nationella utgångspunkter	10
Regionala utgångspunkter	19
Kommunala utgångspunkter	19
Riksintressen och andra värden	21
Riksintressen enligt 3 kap. MB	21
Riksintressen enligt 4 kap. MB	25
Naturmiljö	27
De nationella miljö kvalitetsmålen och regionala miljömål	35
De nationella miljö kvalitetsmålen	35
Kronobergs miljömål 2021–2030	41
Klimatpåverkan och klimatanpassning	42
Hållbarhetsbedömning av ekologiska, sociala & ekonomiska konsekvenser	44
Ekologisk hållbarhet	44
Social hållbarhet	46
Ekonomisk hållbarhet	49
Föreslagna åtgärder och uppföljning	52
Bedömning av nollalternativet	54
Bedömning av sidoalternativet	55
Icke teknisk sammanfattning	56
Begreppslista	57

Inledning

Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) är en del i den strategiska miljöbedömningen för Tingsryds kommuns nya översiktsplan.

Översiktsplan

Syfte

En översiktsplan (ÖP) är kommuntäckande och ger vägledning för beslut om hur kommunens mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras. ÖP:n är ett av kommunens viktigaste strategiska dokument som ska redovisa den rådande politiska majoritetens uppfattning om hus-hållningen med naturresurser, byggande samt mark- och vattenanvändning.

Under varje mandatperiod ska kommunfullmäktige anta en planeringsstrategi som redogör huruvida gällande översiktsplan är aktuell och i vilka delar den behöver uppdateras.

ÖP:n är inte juridiskt bindande, men har stor betydelse då den ger vägledning vid såväl kommunens egna beslut om bland annat detaljplaner och bygglov, som andra myndigheters beslut om exempelvis tillstånd enligt miljöbalken. Även vid beslut på regional och statlig nivå utgör kommuners översiktsplanering ett viktigt planeringsunderlag¹.

Bakgrund

Stora delar av översiktsplan 2030 för Tingsryds kommun är inaktuella. Bland annat saknas det en tydlig utvecklingsinriktning avseende kommunens mark- och vattenanvändning.

Översiktsplanen förankrades inte i tillräcklig omfattning då den togs fram och länsstyrelsen har i sitt granskningsutlåtande bedömt att planen är bristfällig.

Därför beslutade kommunfullmäktige 2021-06-21 att en helt ny översiktsplan ska tas fram.

De kommunomfattande tematiska tilläggen LIS-plan² och Vindkraftsplan kommer vid behov uppdateras vid ett senare tillfälle.

I syfte att få en så bred och gränsöverskridande förankring av översiktsplane-förslaget, redan tidigt i planprocessen, har kommunen tillsatt följande arbetsgrupper som involverats i arbetet:

- *Bostadsgruppen,*
- *Verksamhetsgruppen,*
- *Gröngruppen,*
- *Tekniska gruppen,*
- *Säkerhet- och beredskapsgruppen.*

Dessutom har workshops hållits kontinuerligt under arbetets gång med kommunens tjänstemän och politiska representanter. Arbetet har även presenterats för styrelsen i Vi företagare som är en förening som utgör en samlad röst och talar för kommunens näringsliv. Tingsryds kommun har vid framtagandet av översiktsplanen involverat barn och ungdomar genom sociala medier. Förslaget har även presenterats för årskurs 9 på Dackeskolan.

Norconsult har anlåtats för framtagande av översiktsplanens utvecklingsinriktning.

¹ www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/plane-ring/oversiktsplan, [2024-04-29].

² LIS = Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Förhållande till andra planer och program

Den nya översiktsplanen ersätter Översiktsplan 2030 som vann laga kraft 2018.

Översiktsplanen tar hänsyn till befintliga planer, program, riktlinjer och policydokument på kommunal, regional och nationell nivå.

Översiktsplanen ska också vara vägledande när nya planer, program, riktlinjer och policydokument tas fram på kommunal nivå, samt i de fall det är relevant, på regional och nationell nivå.

Miljöbedömningsprocessen

Enligt 6 kap. MB (1998:808) ska en strategisk miljöbedömning tas fram för planer vars genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Framtagande av en ny översiktsplan kan generellt antas medföra en betydande miljöpåverkan³. Därför ska en strategisk miljöbedömning tas fram för Tingsryds kommuns nya översiktsplan.

Miljöbedömningsprocessen ska ske parallellt med framtagandet av översiktsplanen för att miljöhänsyn naturligt ska integreras i ÖP:n. Vid den strategiska miljöbedömningen ingår det att:

- *Samråda om MKB:ns omfattning och detaljeringsgrad⁴,*
- *Upprätta en MKB,*
- *Ge tillfälle till synpunkter på MKB:n,*
- *Implementera slutsatser och inkomna relevanta synpunkter innan ÖP:n antas.*

Miljöbedömningens syfte

Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas⁵.

Metodbeskrivning för MKB

MKB:n ska beskriva de konsekvenser som kan förväntas uppstå vid ett genomförande av en plan, i det här fallet Tingsryds kommuns ÖP. MKB:n ska också belysa vad som är viktigt att tänka på i den fortsatta planeringen för att undvika eller begränsa negativ påverkan på omgivande miljö.

För att upptäcka eventuella brister i ÖP-förslaget och vid behov kunna justera översiktsplanens innehåll har arbetet med MKB:n pågått parallellt med planprocessen för ÖP:n. MKB:n kommer att ingå i beslutsunderlaget för ÖP:ns antagande.

MKB:n ska i ett tidigt skede avgränsas i omfattning och detaljeringsgrad. Avgränsningen ska bidra till att MKB:n fokuserar på de betydande miljöaspekterna som är relevanta och berörs av föreslagen ÖP. Därigenom blir MKB:n ett bättre kunskapsunderlag för beslut.

I en miljökonsekvensbeskrivning beskrivs och bedöms flera alternativ eller framtids-scenarion. De alternativ som beskrivs och bedöms i denna MKB är ett scenario där ÖP-förslaget genomförs d.v.s. *huvudalternativet*, ett *sidoalternativ* och ett scenario där planen inte genomförs, ett så kallat *nollalternativ*.

I efterföljande kapitel kommer en beskrivning av miljövärden samt en bedömning av miljökonsekvenser att göras utifrån aktuella avgränsningar och alternativ. Vid bedömningen av avgränsade miljöaspekter beskrivs både positiva och negativa konsekvenser.

Som ett separat kapitel redovisas dessutom en övergripande hållbarhetsbedömning utifrån vilka ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter som berörs av Tingsryds kommuns ÖP-förslag.

Avgränsning

Enligt 6 kap. 10 § MB ska ett avgränsnings-samråd ske med länsstyrelser, kommuner och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda

³ Miljöbedömningsförordningen [2017:966] 2 §.

⁴ Avgränsningssamråd enligt 6 kap. 10 § MB

⁵ 6 kap. 1 § miljöbalken.

av Tingsryds kommuns nya översiktsplan⁶.

Ett avgränsningssamråd har 2024-05-14 hållits med Kronobergs länsstyrelse. Andra myndigheter och berörda grannkommuner har under översiktsplanens samrådsskede haft möjlighet att lämna synpunkter på MKB:ns innehåll och avgränsning.

Geografisk avgränsning

MKB:n beskriver miljöaspekter inom Tingsryds kommungräns. Vissa sakfrågor är dock av sådan karaktär att påverkan kan sträcka sig utanför kommungränsen och dessa behöver därför belysas på regional och/eller nationell nivå.

Avgränsning i tid

MKB:n följer översiktsplaneförslagets tidshorisont. Utvecklingsinriktningen avser fram till år 2050, medan mark och vattenanvändningen har en längre tidshorisont än så.

Avgränsning i sak

Miljökonsekvensbeskrivningen har, mot bakgrund av avgränsningssamrådet med länsstyrelsen begränsats till följande frågeställningar i sak:

- *Miljö kvalitetsnormer,*
- *Riksintressen och andra värden,*
- *De nationella miljö kvalitetsmålen och regionala miljömålen,*
- *Klimatpåverkan och klimatanpassning,*
- *Sociala, ekologiska och ekonomiska konsekvenser.*

Läsanvisning

I de efterföljande avsnitten bedöms och beskrivs ÖP-förslagets konsekvenser och förslag till eventuella åtgärder med hänsyn till översiktsplanens syfte och geografiska räckvidd. Därefter beskrivs såväl ett sidoalternativ som ett nollalternativ.

Bedömningen av miljökonsekvenser inleds med en kort beskrivning av utgångspunkterna för de tre olika alternativen. För att läsaren lättare ska kunna tolka och jämföra de tre alternativen beskrivs vilka antaganden/scenarier som utgått ifrån. Samtliga alternativ behandlas enligt de frågeställningar som är resultatet av avgränsningen.

Som tidigare nämnts är osäkerheten för den framtida utvecklingen stor, varför bedömningar och slutsatser i denna MKB är generella antaganden och tolkningar.

Under rubriken *Begreppslista* återges en lista med i MKB:n återkommande förkortningar och begrepp.

⁶ Lag (2017:955).

Alternativbeskrivning

Enligt 6 kap. 11 §MB ska MKB:n beskriva miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling utifrån översiktsplaneförslaget och ett så kallat nollalternativ samt, om det är relevant, ett så kallat sidoalternativ.

Översiktsplaneförslaget

Översiktsplaneförslaget (huvudalternativet) innebär ett troligt scenario av Tingsryds kommuns framtida samhällsutveckling om ÖP-förslaget antas.

Ny ÖP ska utgöra ett strategiskt, kommunövergripande och väl genomarbetat dokument. Den ska redovisa den rådande politiska majoritetens uppfattning om hushållningen med naturresurser, byggande, mark- och vattenanvändning. ÖP:n ska bland annat ge vägledning i beslut om hur kommunens mark- och vattenområden bör användas, utvecklas och bevaras på lång sikt.

Den nya ÖP:n ligger till grund för detaljplanering, lovgivning och tillsyn och bidrar på så vis till att uppnå en god planberedskap för en fortsatt befolkningstillväxt i Tingsryds kommun. Vidare anger den hur kommunen tänker att tillgodose allmänna intressen, riksintressen och miljökvalitetsnormer samt hur den fysiska planeringen kan samordnas med internationella, nationella och regionala mål.

Den nya ÖP:n utgör ett av kommunens viktigaste strategiska dokument som därför kontinuerligt ska aktualiseras. Vidare kan nämnas att översiktsplaneförslaget är ett översiktligt och brett framtidsscenario som lämnar utrymme för anpassningar, vidareutveckling och tolkningar inom ramen för förslaget.

Sidoalternativ

Under översiktsplanens arbetsprocess har det inledningsvis diskuterats olika möjliga utvecklingsinriktningar.

Bland annat har det hållits en workshop med kommunens politiska partier i syfte att utreda alternativa inriktningar tidigt i ÖP-processen. Det inledande arbetet har påverkat viktiga vägval vid framtagandet av ÖP:n.

Ett sidoalternativ som diskuterades under workshopen, men som valts bort, var att inte dela in kommunens orter i centralort, tillväxtort, serviceorter och byar. Utan att tillmäta varje ort lika stor vikt. Det vill säga att lägga lika mycket resurser på alla kommunens sju tätorter.

Nollalternativ

Beskrivningen av nollalternativet är en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om nu aktuellt översiktsplaneförslag inte antas. Enligt nollalternativet fortsätter Översiktsplan 2030 att gälla, trots att planen är inaktuell i flertal delar, dess ställningstaganden inte har förankrats och dessutom bedömts som bristfällig av länsstyrelsen. Nollalternativet innebär därmed ett scenario som motsvarar Tingsryds kommuns framtida samhällsutveckling vid avsaknad av en ny översiktsplan som strategiskt beslutsunderlag avseende kommunens mark- och vattenanvändning.

Utgångspunkter för kommunens översiktliga planering

Utöver Tingsryds kommuns egna visioner, mål och styrdokument förhåller sig kommunens översiktliga planering även till regionala mål, planer, program och strategier. Nationella lagar och riktvärden, riksintressen och nationella värden samt globala mål.

Globala utgångspunkter

Agenda 2030

FN:s generalförsamling antog 2015 en femtonårig agenda för en långsiktig hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, den så kallade Agenda 2030.

Agenda 2030 består av 17 globala mål för att uppnå en hållbar samhällsutveckling. Det är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit.

Bedömning av ÖP-förslaget

Bedömning av ÖP-förslaget i relation till Agenda 2030 redovisas i efterföljande kapitel under rubriken *Hållbarhetsbedömning av ekologiska, sociala och ekonomiska konsekvenser*.

Nationella utgångspunkter

Barnkonventionen

1989 antogs FN:s konvention om barnets rättigheter. Dokumentet är en förstärkning av de mänskliga rättigheterna och innehåller bestämmelser som gäller alla barn mellan 0–18 år.

2020 blev barnkonventionen en del av svensk lagstiftning. Det innebär att ett barnrättsperspektiv ska finnas med i alla beslut som berör barn och unga. Kommuner och regioner ansvarar för att barnkonventionen implementeras i den egna verksamheten. Barnkonventionen ska förverkligas i samtliga delar av den kommunala förvaltningen och inte enbart i de delar som huvudsakligen riktar sig till barn.

I översiktsplaneringen handlar barns rättigheter bland annat om att ge tillräckligt utrymme i den fysiska miljön för barns intressen och behov samt att barn ska få komma till tals.

Den fysiska miljön står sällan i fokus när barns stress, fysiska aktivitet och hälsa diskuteras. Forskning visar att förtätning ofta sker på ett ogenomtänkt sätt, vilket leder till trängsel och otydlighet i den fysiska miljön.

Barn mår bra av att vara fysiskt aktiva och knyter an till platser i sin närmiljö. Därför behöver det skapas fysiska miljöer som lockar till interaktion, fritt utforskande och återhämtning.

Exempel på aspekter som bör beaktas avseende barns rättigheter i samband med fysisk planering är:

- *Olika åldersgruppers olika behov,*
- *Vikten av inspirerande och utforskande närmiljöer med mycket grönska för de yngsta barnen,*
- *Att närmiljön kring boende och förskola är av stor betydelse för yngre barn i förskoleåldern,*
- *Att barn i förskoleåldern främst leker på platser och grönytor nära hemmet,*

- *Att trafikbarriärer kan utgöra en fara och ett hinder för att kunna röra sig självständigt mellan hemmet, skolan och lekmiljöer,*
- *Att det för barn i låg- och mellanstadieåldern i regel är viktigt att få röra sig längre bort från hemmet för att vara utom synhåll från föräldrarna, men ändå tillräckligt nära för att få tillåtelse att gå till platser så som till exempel skola, fritidsgård, idrottsanläggningar parker, grönområden och kulturbyggnader så som bibliotek,*
- *Att miljöer som t.ex. centrum, torg, gator och parker är viktiga mötesplatser för unga personer,*
- *Att kommunen genom sin fysiska planering kan påverka förutsättningarna för barns och ungas självständiga mobilitet.*

Barnkonventionens syfte är att barns rättigheter ska uppmärksammas och respekteras i högre grad. Inom samhällsplaneringen finns sedan tidigare många olika metoder för hur barn och ungdomar kan ges förutsättningar för att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.

Bedömning av ÖP-förslaget

Tingsryds kommun har vid framtagandet av översiktsplanen tagit fram en barnkonsekvensanalys. Barnkonsekvensanalysen lyfter att översiktsplanen skapar förutsättningar för en god livsmiljö för barn och ungdomar.

Gång- och cykelstråk ska utvecklas för att underlätta för barn och ungdomar att transportera sig på ett säkert och tryggt sätt till skolor och fritidsaktiviteter. Grön-områden och värdefull natur ska bevaras, utvecklas och tillgängliggöras för att skapa förutsättningar för lek, bättre hälsa och fler möten i vardagen.

Ett varierat bostadsutbud kan bidra till minskad segregation och mer jämlika uppväxtmiljöer i kommunen.

Som landsbygdskommun kvarstår dock vissa utmaningar. Möjligheter att på egen hand ta sig till skola och fritidsaktiviteter kan vara begränsade för barn och ungdomar som bor på landsbygden. Genom att koncentrera huvuddelen av den nya bebyggelsen till tillväxtorterna och serviceorterna har vi skapat förutsättningar för en likvärdig tillgänglighet i hela kommunen.

I samband med planläggning och exploatering måste barnrättsperspektivet fortsatt beaktas för att säkerställa att översiktsplanens intentioner efterlevs.

Kommunens arbete för barns rättigheter i samhället skulle kunna förtydligas för allmänheten och underlättas för beslutsfattande om kommunen tar fram en plan/strategi för arbetet med barns rättigheter. Planen bör utifrån FN:s barnkonvention redovisa ett arbetssätt för hur politiker, chefer och medarbetare i Tingsryds kommuns samtliga verksamheter ska arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv. Planen kan bidra till en struktur för ett långsiktigt och systematiskt barnrättsarbete i kommunen som i stort handlar om att förbättra barn och ungas uppväxtvillkor. Det handlar om att stärka barns och ungas rättigheter och öka deras delaktighet och inflytande i frågor som rör dem.

Under samrådet fick barn och unga möjlighet att lämna synpunkter på ÖP-förslaget och påverka dess utformning. Översiktsplanen presenterades digitalt, vilket sannolikt underlättat för barn och unga att ta till sig och förstå planförslaget.

De nationella miljö kvalitetsmålen

Sveriges riksdag har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål för en hållbar samhällsutveckling⁷. Målens syfte är att nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras en hälsosam och god miljö utifrån sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter. Många av målen relaterar till olika ekosystemtjänster.

I MKB-arbetet har det gjorts en avstämning för de miljö kvalitetsmål som bedömts vara relevanta för kommunens översiktliga planering:

- *Begränsad klimatpåverkan,*
- *Frisk luft,*
- *Bara naturlig försurning,*
- *Giffri miljö,*
- *Skyddande ozonskikt,*
- *Säker strålmiljö,*
- *Ingen övergödning,*
- *Levande sjöar och vattendrag,*
- *Grundvatten av god kvalitet,*
- *Myllrande våtmarker,*
- *Levande skogar,*
- *Ett rikt odlingslandskap,*
- *God bebyggd miljö,*
- *Ett rikt växt- och djurliv.*

Sveriges miljö mål gäller den svenska miljöns kvalitet. Miljö problem i Sverige kan dock bero på negativ miljö påverkan både inom och utanför landets gränser.

Bedömning av ÖP-förslaget

Bedömning av ÖP-förslaget i relation till, för Tingsryds kommun, relevanta miljö kvalitetsmål redovisas i efterföljande kapitel under rubriken *De nationella miljö kvalitetsmålen*.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt styrmedel som regleras i Miljö balkens 5 kap. Miljö kvalitetsnormer är ett juridiskt styrinstrument för myndigheter och domstolar, som används vid till exempel tillståndsprövning, tillsyn och fysisk planering. När myndigheter och domstolar fattar beslut om villkor för olika verksamhetsutövare är den aktuella miljö kvalitetsnormen ett viktigt underlag⁸.

En miljö kvalitetsnorm fastställs utifrån vad naturen tål. Det finns miljö kvalitetsnormer för bland annat vatten, luft, buller, havsmiljö, fisk- och musselvatten. Normernas syfte är att skydda miljön från överexploatering genom ”många-bäckar-små”-principen⁹.

I efterföljande textavsnitt redovisas de miljö kvalitetsnormer som är relevanta för Tingsryds kommun.

MKN för vatten

I princip alla sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten i Sverige, är indelade i mindre enheter, så kallade vattenförekomster¹⁰. Varje vattenförekomst beskrivs och följs upp kontinuerligt avseende sin *ekologiska* och *kemiska status* och mål sätts upp för att uppnå en *god status*.

Syftet är att vi ska ta hand om våra vattenresurser så att kommande generationer ska få tillgång till vatten av bra kvalitet i tillräcklig mängd. Arbetet grundar sig i EU:s vattendirektiv som anger vad vattenförekomster minst ska klara vad gäller vattenkvalitet och tillgång på vatten.

⁷ Sveriges Miljö mål, Miljö målen. <https://www.sve- rigesmiljomal.se/miljomalen/> [2024-04-30].

⁸ www.vattenmyndighetens.se, 2024-04-30.

⁹ Introduktion om miljö kvalitetsnormer för vatten 2024. Vad

miljö kvalitetsnormer är och hur de används. Vattenmyndigheterna, länsstyrelserna.

¹⁰ Vatten som är för små för att klassas som vattenförekomst betecknas som övrigt vatten.

En miljö kvalitetsnorm för vatten beskriver den kvalitet en så kallad vattenförekomst ska ha nått vid en viss tidpunkt. Förutom hydromorfologiska förhållanden¹¹ är näringsämnesläckage från jord- och skogsbruk samt försurning till följd av atmosfäriskt nedfall, exempel på faktorer som påverkar ytvattenförekomsternas statusklassning.

I Tingsryds kommun, som tillhör Södra Östersjöns vattendistrikt.

Bedömning av ÖP-förslaget

En stor del av vattenförekomsterna i Tingsryds kommun uppnår inte god status enligt den senaste statusklassningen. Detaljerad information över respektive vattenförekomst tillhandahålls av Vatten Informations System Sverige¹², (VISS).

Vissa av vattenförekomsterna i kommunen påverkas kraftigt av flöden från områden uppströms. Kommunen har därmed inte alltid möjlighet att själv se till att vattendragets status förbättras. Likväl påverkar flöden från Tingsryds kommun, kommunerna nedströms.

Rening av dagvatten och en låg andel hårdgjorda ytor bidrar till att minimera påverkan på vattenförekomsterna. Anslutning av enskilda avlopp till kommunala reningsverk bidrar till minskade utsläpp av näringsämnen till berörda vattenförekomster vilket är positivt.

Genomförandet och val av plats för framtida exploateringar behöver generellt ske med försiktighet så att statusen på kommunens vattenförekomster inte försämras. Det bedöms som positivt att flertalet av de i

översiktsplanen utpekade utvecklingsområdena ligger i direkt anslutning till det kommunala VA-nätet och att utökning av verksamhet och industri pekas ut i strategiska lägen.

För att uppnå miljö kvalitetsnormerna är det viktigt att minska utsläpp från små avlopp och kommunala reningsverk.

Där det är möjligt bör åtgärder vidtas i syfte att förbättra statusen för de vattenförekomster som inte klarar MKN. Dessutom är en efterbehandling av förorenade områden angelägen.

En ändring av markanvändning ska alltid ske med hänsyn till kommunens vattenförekomster.

Kommunens ställningstagande i översiktsplaneförslaget avseende MKN för vatten bedöms som bra och angelägen att genomföra.

MKN för fisk- och musselvatten

För vattenområden som har pekats ut som särskilt värdefulla fiskevatten eller vatten för skaldjursodling för livsmedelsproduktion finns MKN för fisk- och musselvatten¹³.

MKN för fisk- och musselvatten är i första hand inriktade på utsläpp från avloppsreningsverk och andra miljöfarliga verksamheter, men kan i vissa fall även vara relevanta för exempelvis dagvattenutsläpp från bebyggelse. MKN för fisk- och musselvatten anger gränsvärden eller riktvärden för ett tiotal olika kemiska och fysiska parametrar.

I Tingsryds kommun finns följande två

¹¹ Hydromorfologi avser förhållandena i ett vatten gällande morfologi, kontinuitet, flödesdynamik, volymer, etc.

¹² www.viss.lst.se

¹³ SFS 2001:554

vattendrag som omfattas av miljökvalitetsnormen för fisk- och musselvatten:

- Mörrumsån - Mynning vid Åsnen (lax),
- Sjön Åsnen (annat fiskevatten).

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstaganden i ÖP-förslaget bedöms som viktiga att följa med avseende på MKN för fisk- och musselvatten.

Särskilt med tanke på att det i kommunens gällande LIS-plan har pekats ut en rad LIS-områden för friluftslivet och LIS-områden för bebyggelse längs med sjön Åsnen och Mörrumsån.

ÖP förslaget anger att det finns ett behov av att revidera kommunens LIS-plan. Dels för att underlätta för ny bebyggelse på landsbygden och dels för att förutsättningen för byggnation inom vissa LIS-områden som pekats ut i gällande plan inte är optimala.

Såväl utvecklingen av LIS-områden som all annan typ av bebyggelse behöver ske med hänsyn till MKN för fisk- och musselvatten.

MKN för utomhusluft

Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft beskrivs i luftkvalitetsförordningen¹⁴. I förordningen anges både gräns- och målvärden för luftkvaliteten. Det finns alltså både normer för hur hög koncentrationen av olika ämnen och partiklar i luften får vara som högst och normer för vilken koncentration av olika ämnen och partiklar som ska eftersträvas. Påverkan på luftkvaliteten uppstår främst i större tätorter och beror framför allt på utsläpp från trafik men kan även uppstå

genom eldning i exempelvis braskaminer.

MKN för utomhusluft¹⁵ syftar till att skydda människors hälsa och miljön. Det finns MKN för flera luftburna ämnen, bland annat kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid och partiklar (PM 10).

Det finns krav i lagstiftningen att varje kommun ska kontrollera sin luftkvalitet. Kronobergs Luftvårdsförbund är samordnare för mätningar i Tingsryds kommun. För Tingsryds kommun är målet att mätningarna ska genomföras vart tredje år.

Bedömning av ÖP-förslaget

I Tingsryds kommun är luftkvaliteten överlag god. Senaste årens mätningar har dock påvisat att det finns en trend att halterna av PM10 har ökat. Höga halter av partiklar och kvävedioxid i utomhusluften kan eventuellt tidvis uppstå i kommunens tätorter eller intill större trafikleder.

Det bedöms därför som positivt om uppföljning och mätningar av luftkvaliteten i Tingsryds kommun även i fortsättningen sker genom medverkan i luftövervakningsprogrammet med Kronobergs Luftvårds förbund som samordnare och att kommunen överväger att införskaffa en permanent indikerande mätutrustning för partiklar.

Ett genomförande av ÖP-förslaget bedöms inte påverka luftkvaliteten i kommunen på ett betydande sätt.

Riksintressen

Riksintresseområden är skyddade enligt 3 och 4 kap. MB, som behandlar hushållningsbestämmelser för mark och vatten.

¹⁴ SFS 2010:477

¹⁵ SFS 201:527

Riksintressen gäller geografiska områden som har utpekats för att de är av nationell betydelse. Områdena avser främst mark- och vattenområden, men kan även utgöras av bevarandevärd miljö i övrigt, exempelvis bebyggd miljö eller en landskapsbild. Natura 2000-områden är per definition av riksintresse.

Riksintresseområden utgör inte generellt ett hinder för utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Om det finns särskilda skäl utgör bestämmelserna inte heller hinder för anläggningar för utvinning av sådana fyndigheter av ämnen eller material som avses i 3 kap. MB.

Tingsryds kommun berörs av riksintresse för:

- *Yrkesfiske,*
- *Friluftsliv,*
- *Kulturmiljövård,*
- *Kommunikationer,*
- *Totalförsvarets militära del,*
- *Totalförsvarets civila del,*
- *Naturvård,*
- *Natura 2000,*
- *Rörligt friluftsliv,*
- *Skyddade vattendrag.*

Flera riksintressen överlappar varandra. I huvudsak förstärker riksintresse för friluftsliv, kulturmiljövård och naturvård varandra.

Flera riksintressen angränsar till Tingsryds kommungräns eller sträcker sig över kommungränserna till grannkommunerna.

Bedömning av ÖP-förslaget

Bedömning av ÖP-förslaget i relation till, i Tingsryds kommun förekommande riks-

intressen redovisas i efterföljande kapitel under rubriken *Riksintressen och andra värden.*

Naturmiljö

Områden eller objekt med särskilda naturvärden skyddas enligt 7 kap. MB och kan pekas ut som:

- *Nationalparker,*
- *Naturreservat,*
- *Naturminne,*
- *Biotopskyddsområde,*
- *Djur- och växtskyddsområde,*
- *Strandskydd,*
- *Särskilda skyddade områden,*
- *Vattenskyddsområden.*

Hotade djur- och växtarter skyddas med stöd av bestämmelser i 8 kap. MB genom bestämmelser om skydd för biologisk mångfald och genom artskyddsförordningen (2017:845), med tillhörande bilagor i vilka hotade arter är listade.

Skyddsbestämmelsernas syfte är att skydda objektets eller områdets bevarandevärden från negativ påverkan, oavsett om planerad åtgärd innebär en direkt eller indirekt påverkan och utförs inom eller utanför det skyddade området.

Utöver ovan nämnda naturmiljöer enligt 7 kap. MB och skydd av hotade djur- och växtarter berörs Tingsryds kommun även av Landskapsbildsskydd enligt 19 § Naturvårdslagen och ett Ramsarområde enligt Ramsar-konventionen.

Vidare kan nyckelbiotop, naturvårdsavtal, naturvärde, sumpskog, våtmarker, särskilt värdefulla vatten, opåverkade områden, djur- och växtskyddsområde och hotade djur och växtarter nämnas som i regel hyser naturvärden som bör värnas om.

Bedömning av ÖP-förslaget

Bedömning av ÖP-förslaget i relation till, i Tingsryds kommun förekommande naturmiljöer redovisas i efterföljande kapitel under rubriken *Riksintressen och andra värden*.

Kulturmiljö

Genom kulturmiljölagen¹⁶ anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål¹⁷.

I Tingsryds kommun har det gjorts gott om fynd som vittnar om gångna tiders levnads-sätt och nyttjande av mark- och vattenområden. Enligt Riksantikvarieämbetets webbaserade karta Fornsök, har det bland annat dokumenterats stenåldersboplatser, gravrösen från bronsåldern, medeltida borgruiner och fornråkrar.

Även ännu okända lämningar är skyddade.

Vidare kan nämnas att det finns åtta kyrkomiljöer i Tingsryds kommun som är skyddade som kyrkliga kulturminnen och två byggnadsmiljöer¹⁸ som är skyddade som enskilda byggnadsminnen.

Herrgårdsmiljöer, stenvalvsbroar, små glas-hyttor, en gästgiverigård från 1700-talets mitt, lämningar från verksamheter och industrier och äldre bebyggelse i trä är exempel på historiska spår i landskapet som vittnar om gångna tider.

I länets kulturmiljöprogram, som senast uppdaterades 2012, pekas det ut 16 särskilt kulturhistoriskt värdefulla områden i Tingsryds kommun, samt ett område som ligger i Växjö kommun och angränsar till kommungränsen.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kulturmiljölagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.

ÖP-förslagets ställningstaganden främjar ett långsiktigt bevarande och utveckling av kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Ifall det dock planeras en exploatering som innebär en påverkan på exempelvis fornminnen krävs dispens enligt kulturminneslagen.

ÖP-förslaget redovisar tydligt det geografiska läget för de 16 särskilt kulturhistoriskt värdefulla områdena i Tingsryds kommun som lyfts fram i länets kulturmiljöprogram. Det redovisas även för de områden som pekats ut i Tingsryds eget kulturmiljöprogram samt resultaten från den kulturhistoriska inventering som genomförts

¹⁶ Kulturmiljölagen 1988:950

¹⁷ Riksantikvarieämbetet, <https://www.raa.se/lagar-och-stod/kulturmiljolagen-kml/> [2020-03-31].

¹⁸ Lidhem säteri och Linneryds sockenstuga, kyrkstallar och sockenmagasin.

i Tingsryds tätort. Därutöver presenteras alla i dagsläget kända fornlämningar i kommunen.

Dispens krävs enligt Kulturmiljölagen vid exploatering som innebär en påverkan på ett fornlämningsområde eller en fornlämning.

I kommunens gällande LIS-plan har tre LIS-områden för bebyggelse och fem LIS-områden för friluftslivet pekats ut inom Riksintresseområde för kulturmiljövården

- *Ängsfruktodlingsområdet kring södra Åsnen (G35).*

Ett ökat besöks- eller boendeantal innebär ett ökat kundunderlag och gynnar på så vis incitament för den lokala fruktodlingen och förädlingen, vilket har en positiv inverkan på riksintressets intentioner.

Förutsatt att hänsyn tas till riksintressets bevarandevärden samt att utvecklingen inte innebär att odlingsbar mark tas i anspråk bedöms utvecklingen av strandnära lägen inte stå i konflikt med riksintresset.

Skogs- och jordbruk

De areella näringarna jord- och skogsbruk har stor betydelse för natur- och kulturvärden, ekosystemtjänster, landskapsvärden och landets förmåga att vara självförsörjande.

Jord- och skogsbruksnäringen är generellt av nationell betydelse enligt 3 kap. 4 § MB. Jord- och skogsbruksmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar ett rationellt brukande. Markens brukningsvärde är centralt för bevarandeintresset.

Tingsryds kommun består till cirka 74 % av

skog och ungefär 13 % täcks av sjöar/vattendrag. Jordbruksmark täcker ungefär 6 % av markytan i kommunen och cirka 4 % består av bebyggelseområden. Resterande 3 % utgörs av öppen myrmark och övrig mark¹⁹.

Jordbruk

Enligt Miljöbalkens 3 kap. 4 § är huvudregeln att brukningsvärd jordbruksmark inte får tas i anspråk för bebyggelse och anläggningar. Dock kan undantag göras om ianspråktagandet är nödvändigt för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta inte kan tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk.

Enligt Jordbruksverkets tolkning innebär Miljöbalkens 3 kap. 4 § att kommuner i förhandsbesked, lov, detaljplaner och överσιktsplaner ska föra ett resonemang kring:

- *Jordbruksmarkens kvalitet och odlingsvärden.*
- *Ifall den planerade exploateringen är ett väsentligt allmänt intresse.*
- *Varför man inte kan ta annan mark i anspråk istället.*

Med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion.

Närheten till annan jordbruksmark av högre kvalitet kan spela in i bedömningen ifall det är motiverat att ianspråkta ett visst område med i jämförelse sämre brukningsvärde.

Bedömning av ÖP-förslaget

Exploateringen av jordbruksmark är permanent och trenden att alltmer odlingsbar

¹⁹www.statistikdatabasen.scb.se. Markanvändningen i Sverige, 2020. Markanvändningen i Sverige, 2020.

mark tas i anspråk ger negativa kumulativa effekter för livsmedelsproduktionen. Klimat-effekternas påverkan på jordbruksmark medför dessutom att värdet på jordbruksmarken kan antas öka i framtiden.

Det är endast 6 % (varav cirka en tredjedel är betesmark) som är klassat som jordbruksmark av kommunens yta. Det är därför särskilt angeläget att Tingsryds kommun är restriktivt i varje enskilt ärende där jordbruksmark av en eller annan anledning avses att tas i anspråk. Det bedöms som angeläget att bevara brukningsvärd jordbruksmark för framtida generationer, såväl ur ett klimat- och hållbarhetsperspektiv som i ett perspektiv för livsmedelsproduktion och krisberedskap.

Jordbruksmarken som finns i Tingsryds kommun är överlag småskalig. Vilket därför inte bör användas som ensamt argument för att marken inte är brukningsvärd.

I översiktsplanen har riktlinjer om hur ärenden som berör brukningsvärd jordbruksmark ska prövas tagits fram. Utgångspunkten i varje enskild bedömning ska vara att brukningsvärd jordbruksmark utgör ett väsentligt samhällsintresse. För den tänkta exploateringen ska därför en jämförelse göras med andra möjliga markområden.

Ställningstagandena i ÖP-förslaget bedöms stämma väl överens med miljöbalkens 3 kap. 4 § intentioner om att bevara brukningsvärd jordbruksmark.

I översiktsplanen finns även ett ställningstagande om att det bör ställas krav på lämpliga kompensationsåtgärder, vilket bedöms som positivt. En kompensations-

åtgärd kan vara att återställa eller restaurera betesmark, slåtterängar eller åkermark.

En kommuntäckande kartläggning av kommunens jordbruksmark och dess värden för de areella näringarna, bedöms kunna utgöra ett värdefullt planeringsunderlag vid framtida avvägningar och ställningstaganden gällande exploatering kontra bevarande av markområden.

Skogsbruk

Enligt Miljöbalkens 3 kap. 4 § ska även skogsmark som har betydelse för skogsnäringen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Övervägande del av Tingsryds kommuns yta är idag produktiv skogsmark.

Skogsvaror har historiskt sett varit en viktig exportvara för Sverige, kan nyttjas som fossilfri energi i form av biomassa och miljövänligt byggnadsmaterial.

Bedömning av ÖP-förslaget

Särskilt i anslutning till tätorterna bedöms det viktigt att bevara en god balans mellan skogen som resurs för produktion och rekreation. Kommunens ställningstagande om att skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada eller försvåra ett rationellt skogsbruk bedöms som viktig. De föreslagna områdena för ny bebyggelse ligger i eller i anslutning till kommunens tätorter eller vid sjöar i närheten av tätorterna. Några större områden av produktionsskog berörs inte av ÖP-förslaget. Därför bedöms inte heller ÖP:n påverka förutsättningarna för skogsbruket i kommunen.

Regionala utgångspunkter

Regionala mål, strategier och styrdokument

Följande regionala program och strategier ligger till grund för ÖP-förslaget:

- *Cykla i Gröna Kronoberg, 2018*
- *Framtidens Kronoberg i Världen, 2024 (Regional utvecklingsstrategi)*
- *Förvaltningsplan för Södra Östersjöns vattendistrikt, 2022–2027*
- *Klimat- och sårbarhetsanalys Länsstyrelsen Kronobergs län 2022–2026*
- *Kronobergs miljömål 2021–2030*
- *Länstransportplan för Region Kronobergs län 2022–2033*
- *Regional klimatanpassningsplan Kronobergs län 2024–2028, 2024*
- *Regional handlingsplan för grön infrastruktur, 2018*
- *Regionalt kulturmiljöprogram, 2012*
- *Regional risk- och sårbarhetsanalys, Krisberedskap i Kronobergs län 2018*
- *Regionalt serviceprogram för Kronoberg, 2025–2030*
- *Regional skogsstrategi för Småland, 2018*
- *Regional vattenförsörjningsplan för Kronobergs län 2025–2030*
- *Strategi för Smart specialisering i Kronoberg 2021 - 2027*
- *Klimat- och energistrategi för Kronoberg 2025 - 2030*
- *Kronobergs livsmedelsstrategi, 2016*
- *Kronobergs natur, 1989*
- *Trafikförsörjningsprogram Region Kronoberg 2021–2030*
- *Vägen framåt – Åtgärdsprogram för miljömålen 2019–2025*
- *Vägen till levande kulturmiljöer 2021–2025, Kulturmiljöstrategi Kronobergs län*

Bedömning av ÖP-förslaget

Samtliga ovan listade regionala mål, strategier och styrdokument bedöms gå väl i hand med översiktsplanens intentioner. ÖP:n ska, i de fall det är relevant, vara vägledande när nya mål, planer, program, strategier, styrdokument, riktlinjer och policydokument tas fram på regional nivå.

I takt med att regionala mål, strategier och styrdokument uppdateras behöver även översiktsplanen avseende respektive ämnesfrågor uppdateras. Översiktsplanens aktualitet övervakas med hjälp av planeringsstrategin som kommunfullmäktige ska ta fram under de två första åren efter ett ordinarie val.

Kommunala utgångspunkter

Kommunens vision från 2021

”Tingsryds kommun är en attraktiv, hållbar och levande landsbygdskommun. Vi är engagerade och stolta, har ett framgångsrikt näringsliv och ett aktivt förenings- och idrottsliv. Här lever vi tillsammans med god livskvalitet och bidrar gemensamt till en plats där barn och unga utvecklas.”

Kommunala mål 2024 – 2026

Kommunfullmäktige har formulerat ett antal övergripande mål som ska eftersträvas under mandatperioden 2024–2026:

- *Tingsryds kommuns skolor erbjuder inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet.*
- *Tingsryds kommun tillgodoser och säkerställer god tillgång till rent vatten.*
- *Tingsryds kommun tar sitt klimatansvar och möjliggör god tillgång till hållbar och modern energi.*
- *Tingsryds kommun skapar förutsättningar för hälsosamma liv och*

- *främjar god livskvalitet för alla åldrar.*
- *Tingsryds kommun möjliggör genom innovativa lösningar en välfungerande infrastruktur och ett framgångsrikt näringsliv.*

Kommunala styrdokument

Följande kommunala program och strategier ligger till grund för ÖP-förslaget:

- *Belysningsstrategi, 2025*
- *Bostadsförsörjningsprogram, 2021*
- *Bostadsförsörjningsstrategi, 2021*
- *Cykelplan, 2022–2026*
- *Föreskrifter för vattenskyddsområden*
- *Handlingsplan för invasiva främmande arter Tingsryds kommun, 2024*
- *Handlingsplan för förorenade områden i Tingsryds kommun, 2022*
- *Handlingsplan skogsstrategi, 2025*
- *Klimatanpassningsplan, 2025–2032*
- *Kulturhistorisk inventering av Tingsryds centrum, 2013*
- *Kulturmiljöprogram för Tingsryds kommun, 1992*
- *Kulturplan, 2022–2024*
- *Miljöprogram, 2022–2027*
- *Nödvattenplan, 2024*
- *Planprogram för Mårslycke, 2021*
- *Potential för restaurering av våtmarker i Tingsryds kommun, 2024*
- *Påväg mot ett Småland utan avfall, 2020–2025*
- *Skogspolicy, 2024*
- *Strategi för näringslivets utveckling i Tingsryds kommun, 2025*
- *Strategi för utveckling av laddinfrastruktur, 2022*
- *Tematiskt tillägg landsbygdsutveckling i strandnära lägen, 2012*
- *Tematiskt tillägg vindkraft i Tingsryd, 2011*
- *Tillgänglighetsplan, 2006*
- *Trafiksäkerhetsprogram, 2007*

- *Trafikutredning Tingsryd, 2021*
- *VA-plan, 2020*
- *Vattenförsörjningsplan, 2020*

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslagets övergripande principer bedöms gå väl i hand med kommunens vision, kommunala mål 2024 – 2026 och styrdokument. ÖP-förslaget utgör en god planeringsgrund för att kunna uppnå en god planberedskap som i sin tur kan bidra till att vända den sjunkande befolkningstrenden i Tingsryds kommun.

Översiktsplanen ska bidra till att visionen uppnås genom att verka för en genomtänkt och hållbar mark- och vattenanvändning.

ÖP:n ska vara vägledande när nya planer, program, riktlinjer och policydokument tas fram på kommunal nivå.

Riksintressen och andra värden

Riksintresseområden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de utpekade bevarandevärdena. Med undantag för nationalstadsparker och Natura 2000-områden gäller förbudet mot påtaglig skada dock inte om åtgärden avser utveckling av befintliga tätorter.

Riksintressen enligt 3 kap. MB

Riksintresse för yrkesfisket, sjöar

Havs- och Vattenmyndigheten, 3 kap. 5 § MB
Sjön Åsnen och Mörrumsån omfattas av riksintresse för yrkesfiske.

Sjön Åsnen är ett viktigt fångstområde med betydelse för fiskenäringen. Riksintresset sträcker sig norrut över kommungränsen till Alvesta och Växjö kommuner.

Mörrumsån är ett viktigt lekområde och en viktig vandringsväg för lax. Riksintresset sträcker sig söderut längs med kommungränsen mellan Olofström och Karlshamns kommuner.

Bedömning av ÖP-förslaget

Riksintresset ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande.

För yrkesfisket är det generellt mycket viktigt att vattenkvaliteten inte försämras. Inför exploatering av nya områden ska det alltid säkerställas att MKN för vattenförekomster inte påverkas negativt, vilket i sin tur minskar risken för att riksintresset för yrkesfiske påverkas negativt.

Kommunens ställningstagande om att främja åtgärder för att avlägsna vandringshinder bedöms som viktigt för riksintressets bevarandevärden.

Ett kommunöverskridande arbete är avgörande för hur lyckat resultatet av åtgärder i syfte att gynna fisket i sjöar och vattendrag blir. Ett sätt är att stödja Mörrumsåns vattenråd som har kartlagt vandringshinder och verkar för att främja Mörrumsåns vattenkvalitet.

Riksintresset för friluftslivet och yrkesfisket kan tänkas innebära en viss intressekonflikt. Val av plats för placeringen av bryggor för fritidsbåtar, kanot-/kajakuthyrning och bad bör ske med hänsyn till riksintresset för yrkesfisket.

Det finns en risk att växten sjögull, som är en invasiv art och som etablerat sig i sjön Åsnen, leder till att naturligt förekommande vattenväxter konkurreras ut, vattnets syrehalt minskar och djurlivet samt fisket påverkas negativt.

Vattenanknutna friluftaktiviteter kan bidra till att påskynda spridningen av växten sjögull och på så vis innebära en intressekonflikt sett till riksintresset för yrkesfisket.

Riksintresse för friluftslivet

Naturvårdsverket, 3 kap. 6 § MB

Sjön Åsnen med öar och stränder är riksintresse för friluftslivet. Åsnenområdet hyser höga natur- och kulturvärden och har särskilt goda förutsättningar för vattenanknutna friluftaktiviteter. Riksintresset sträcker sig norrut över kommungränsen till Alvesta och Växjö kommuner.

I direkt anslutning till Tingsryds södra kommungräns har dessutom Mörrumsåns- och Bräkneåns dalgångar pekats ut som riksintresse för friluftslivet. Områdena sträcker sig in i Olofströms, Karlshamns respektive Ronnebys kommuner.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande om att värna och stärka Åsnenområdets upplevelsevärden, tillgängligheten till och inom området, möjligheterna till friluftaktiviteter, samt tillgången till övernattningsställen och service bedöms gå väl i hand med de bevarandevärden som återges i länsstyrelsens beskrivning av riksintresset.

Konflikter kan uppstå sett till riksintressets bevarandevärden och till föreslagen bebyggelseutveckling i Urshult samt om ingrepp önskas göras för att öka tillgängligheten till riksintresset.

Dispens från sjöns utökade strandskydd bör kunna ges i undantagsfall för att gynna allmänhetens tillgänglighet till riksintresseområdet.

Viss risk för intressekonflikt kan tänkas att uppstå även mellan yrkesfisket och friluftslivets intressen.

Riksintresse för kulturmiljövård

Riksantikvarieämbetet, 3 kap. 6 § MB

Det finns tre riksintresseområden för Kulturmiljövården i Tingsryds kommun.

Riksintresset *Korrö* består av en småskalig industriell miljö med anor från medeltiden. Miljön innehåller välbevarade byggnader från 17/18/1900-talen intill Ronnebyån.

Riksintresseområdet för *ängsfruktsodlingarna kring södra Åsnen* utgör ett unikt uttryck för allmogens mångsidiga jordbruk. Ängsfruktodlingarna söder om Åsnen är det nordligaste exemplet på en folklig odlingsform som har varit vanlig i hela Europa och som har ett erkänt kulturhistoriskt värde i länder som Tyskland, Frankrike och Österrike.

Riksintresseområdet för *Blidingsholm* kännetecknas av en gårds- och kommunikationsmiljö med anor till medeltiden. Riksintresset ligger i anslutning till Mörrumsån och är bland annat sevärd för sina fasta fiskeanordningar och en stenvalvsbro.

I direkt anslutning till kommungränsen till Växjö och Karlshamns kommuner finns riksintresseområdena *Jät och Ire*.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande om att de kulturhistoriska värdena ska värnas om och framhävas, att landskapets- och bebyggelsestrukturens karaktär ska bibehållas samt att lokala byggnadstraditioner ska följas bedöms stämma väl överens med riksintresseområdenas värdebeskrivningar.

Inom och i anslutning till två av kommunens riksintresseområden för kulturmiljövården pekas det enligt gällande LIS-plan ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. En utveckling av strandnära lägen oavsett om det gäller friluftslivet eller ny bebyggelse behöver ske med riksintressets bevarandevärden i åtanke. En levande landsbygd kan generellt vara en förutsättning för att kunna bibehålla eller restaurera ett kulturlandskap och därtill knutna värden.

Riksintresse för naturvård

Naturvårdsverket, 3 kap. 6 § MB

Områden av riksintresse för naturvården ska representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa mångfalden i naturen ur ett nationellt perspektiv.

Urvalet av områden av riksintresse för naturvård görs av Naturvårdsverket i samarbete med bl.a. länsstyrelserna och kommunerna.

I Tingsryds kommun finns följande fem riksintresseområden för naturvård:

- *Åsnenområdet,*
- *Mien-Mieån,*
- *Brorsmåla,*
- *Korrö,*
- *Videsjön.*

Bedömning av ÖP-förslaget

Urshult är en av kommunens sju tätorter och angränsar till riksintesseområdet för Åsnenområdet vars gräns går längs med Kallsjöns strandkanter.

ÖP-förslagets utvecklingsinriktning för Urshult är att förtäta och utveckla befintlig bebyggelse så långt det är möjligt.

Exploatering inom riksintesseområden för naturvård ska inte tillåtas om riksintessets bevarandevärden påtagligt påverkas negativt. Riksintesset bedöms dock inte generellt utgöra hinder för tätortsutvecklingen i Urshult.

Inom och i anslutning till tre av kommunens riksintesseområden för naturvård pekas det enligt gällande LIS-plan ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

En utveckling av strandnära lägen oavsett om det gäller friluftslivet eller ny bebyggelse behöver ske med platsens unika förutsättningar i åtanke. En levande landsbygd kan generellt vara en förutsättning för att kunna bibehålla eller restaurera ett öppet småbrokigt landskap som i många fall hyser livsmiljöer för ett stort antal djur- och växtarter.

Utvecklingen i strandnära lägen kan dock även utgöra en intressekonflikt då det i de flesta fall finns stora naturvärden knutna just till strandområden. Ett exempel där utvecklingen av nya bostäder och naturvärden kan innebära en intressekonflikt är att det finns ljuskänsliga arter såsom exempelvis vissa fladdermusarter som kan störas av belysning kring bebyggelse och gator.

För att kunna bedöma förenligheten, av ny bebyggelse eller ändrad markanvändning på en viss plats, med berört riksintesseområde kan det krävas artinventeringar i det enskilda ärendet.

Riksintresse för kommunikationer

Trafikverket, Luftfartsverket, 3 kap. 8 § MB

I Tingsryds kommun utgör riksvägarna 27 och 29 riksintesse för kommunikationer. Längs med vägarna gäller ett byggnadsfritt avstånd på 30 meter.

Sett från söder till norr ansluter väg 29 från Karlshamns kommun och väg 27 från Ronneby kommun. Väg 27 passerar kommunen och löper vidare norrut mot Växjö.

Tingsryds kommun berörs i stora delar av Kallinge, Växjö och Kalmar flygplatsers MSA-tytor²⁰ som utgör ytor kring flygplatsers landningsbanor inom vilket det finns fastställda höjder för högsta tillåtna objekt.

Bedömning av ÖP-förslaget

Utvecklingsområdena som pekas ut i ÖP-förslaget är schematiska. Lämpliga skyddsavstånd behöver beaktas i den fortsatta planeringen.

Kommunens ställningstagande om att samverka med Trafikverket och Luftfartsverket i ärenden som berör ett riksintresseområde för kommunikationer är en god förutsättning för att värna berört riksintresse.

Riksintresse för totalförsvarets militära del

Försvarsmakten, 3 kap. 9 § MB

I princip hela kommunens yta berörs av riksintressen för totalförsvaret. Tingsryds kommun berörs av:

- *Lågflygningsområde*
- *MSA-område*
- *Väderradar*
- *Påverkansområde för höga objekt*
- *Påverkansområde Övrigt influensområde*

Ytterligare områden kan förekomma som av sekretesskäl inte får redovisas öppet.

Inom riksintresseområdena för totalförsvarets militära del får inga åtgärder ske som påtagligt kan försvåra totalförsvarets intressen.

Bedömning av ÖP-förslaget

För hela Sverige gäller att Försvarsmakten ska höras för objekt högre än 20 m utanför tätort och högre än 45 m inom tätort.

Vid avvägningar mellan olika intressen ska totalförsvarets riksintressen ges företräde²¹ även då det gäller utvecklingen av tätorter.

Kommunens ställningstagande om att samverka med Försvarsmakten i ärenden som berör ett riksintresseområde för totalförsvarets militära del är en god förutsättning för att värna berört riksintresse.

Riksintresse för totalförsvarets civila del

Försvarsmakten, 3 kap. 9 § MB

Transmissionsnätet (stamnätet) för el utgör områden av riksintresse för totalförsvarets civila del.

I Tingsryd finns två 400 kV-ledningar tillhörande transmissionsnätet för el. En ledning tangerar kommunens sydvästra del och går mellan Karlshamn kommun och Alvesta kommun. Den andra ledningen går genom kommunens sydöstra del mellan Karlshamn kommun och Nybro kommun.

Inom riksintresseområdena för totalförsvarets civila del får inga åtgärder ske som påtagligt kan försvåra totalförsvarets intressen.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande om att samråd ska hållas med Svenska kraftnät när åtgärder planeras inom 500 meter från transmissionsnätet är en god förutsättning för att värna berört riksintresse.

²⁰ Hela kommunens yta berörs av Kallinges MSA- yta, kommunen berörs till stor del av Växjös MSA-yta och berörs till liten del av Kalmars MSA-yta.

²¹ 3 kap. 10 § MB

Riksintressen enligt 4 kap. MB

Riksintresse för det rörliga friluftslivet

Naturvårdsverket, 4 kap. 1 plus 2 § MB

Riksintresseområdena för det rörliga friluftslivet pekas ut med hänsyn till de natur- och kulturvärden för respektive område som helhet. Riksintressets syfte är att värna om turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen.

Tingsryds kommun berörs av riksintresset för Åsnen- och Mienområdet som sträcker sig utöver kommunens gränser till Alvesta, Tingsryd och Växjö kommuner.

Bedömning av ÖP-förslaget

Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får endast komma till stånd om dessa kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Riksintresset bedöms inte generellt utgöra hinder för tätortsutvecklingen i vare sig Urshult eller Ryd.

Urshult berörs i sin helhet av riksintresset. ÖP-förslagets utvecklingsinriktning för Urshult är att utveckla befintlig bebyggelsestruktur i direkt anslutning till pågående markanvändning och i anslutning till befintliga större vägar. Längs med Åsnens sydvästra strand föreslås dock ett område för ny sammanhängande bebyggelse som inte ligger i direkt anslutning till någon större väg eller tät bebyggt område. Området omfattas även av ett större LIS-område för bebyggelse. Ryd berörs längs med hela sin östra sida av riksintresset. ÖP-förslagets utvecklingsinriktning för Ryd är att tillåta ny sammanhängande bebyggelse i den mån som det finns efterfrågan.

En inflyttning till Ryd ger ett större underlag för att bibehålla och utveckla ortens serviceutbud, vilket i sin tur främjar det rörliga friluftslivet.

Inom och i anslutning till riksintresseområden för det rörliga friluftslivet pekas det enligt gällande LIS-plan ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen. En utveckling av strandnära lägen oavsett om det gäller friluftslivet eller ny bebyggelse behöver ske med riksintressets bevarandevärden i åtanke.

En utveckling av strandnära lägen kan bidra till en levande landsbygd och en levande landsbygd kan i sin tur generellt vara en förutsättning för att kunna bibehålla eller restaurera ett kulturlandskap och därtill knutna värden.

På de platser där riksintressets värden dock utgörs av ostörd och enslig natur kan all form av exploatering innebära en konflikt med riksintressets värden o ena sidan men möjliggöra en ökad tillgänglighet för allmänheten o andra sidan.

Riksintresse skyddade vattendrag

Havs- och Vattenmyndigheten, 4 kap. 6 § MB

Havs- och Vattenmyndigheten har pekat ut Bräkneån och Mörrumsån med tillhörande käll- och biflöden för riksintresse skyddade vattendrag. I dessa vattendrag får ingen ny vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål utföras. Endast befintliga verksamheter får underhållas om det inte medför någon påtaglig negativ miljöpåverkan.

I Tingsryds kommun finns fem vattenkraftverk som tillsammans producerar cirka 60 GWh årligen²².

Bedömning av ÖP-förslaget

Genom att även i fortsättningen vara medlem i och stötta Mörrumsåns vattenråds arbete kan kommunen främja riksintressets syften. Kommunens ställningstagande om att inte medge åtgärder som kan påverka riksintressets syften bedöms som positivt.

Natura 2000

Naturvårdsverket, 4 kap. 1 och 8 § MB

Natura 2000 är inrättat av EU och är ett ekologiskt nätverk av skyddade områden. Nätverket styrs av två direktiv:

- *Fågeldirektivet SPA (79/409/EEG)*
- *Art- och habitatdirektivet SCI (92/43/EEG)*

I direktiven listas fåglar, andra artgrupper samt naturtyper som anses vara mest hotade inom EU:s medlemsstater.

Bland annat ska medlemsstaterna utse särskilda områden där de listade arterna och naturtyperna förekommer och arbeta för att uppnå en gynnsam bevarandestatus för dessa. Enligt art- och habitatdirektivet innebär en gynnsam bevarandestatus att respektive naturtyp finns i stabila eller ökande arealer och att viktiga strukturer och funktioner bibehålls.

Alla Natura 2000-områden har riksintressestatus i Sverige, samt en bevarandeplan som ska följas. Tillstånd krävs för åtgärder som orsakar betydande påverkan för bevarandevärden inom Natura 2000-områden.

I Tingsryds kommun finns 18 Natura 2000-områden, varav ett är klassad som SPA område, två som SPA och SCI områden och resterande som SCI områden.

- *Tåget (SCI)*
- *Törnabygd (SCI)*
- *Långö (SPA)*
- *Lunnabacken (SCI)*
- *Sånnehult (SCI)*
- *Lidhem (SCI)*
- *Östra Åsnen (SPA, SCI)*
- *Västra Åsnen (SPA, SCI)*
- *Hunshult (SCI)*
- *Hackekvarn (SCI)*
- *Brorsmåla (SCI)*
- *Gäddeviksås (SCI)*
- *Alkärr i Gäddeviksås (SCI)*
- *Stora Hensjön (SCI)*
- *Dammarskullar (SCI)*
- *Bro (SCI)*
- *Korrö (SCI)*
- *Pettersborg (SCI)*

Bedömning av ÖP-förslaget

Bevarandevärdena i respektive Natura 2000-område ska skyddas mot negativ påverkan från åtgärder som planeras innan- och utanför Natura 2000-området.

Vid genomförande av ÖP-förslaget behöver det därför säkerställas att respektive Natura 2000-områdes värden och bevarandesyften inte påverkas negativt. Det bedöms som positivt för Natura 2000-områdenas bevarandesyften att varken några av i ÖP-förslaget redovisade utvecklingsområdena i anslutning till tätorterna eller några LIS-områden geografiskt berör något av de 18 Natura 2000-områdena i kommunen.

²² Variationen i elproduktionen är stor från år till år.

Angränsande riksintressen

Ett antal riksintresseområden utgör mellan-kommunala intressen då de sträcker sig över eller angränsar till Tingsryds kommungräns.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslaget tillgodoser dessa genom sitt ställningstagande om att samma hänsyn ska tas till angränsande riksintresseområden som till de områden som ligger inom den egna kommungränsen.

Naturmiljö

Nationalparker

Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får efter riksdagens medgivande av regeringen förklaras som nationalpark enligt 7 kap. 2 § miljöbalken.

Syftet med en nationalpark ska vara att bevara ett större sammanhängande område av en viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd. Det är de finaste och mest värdefulla delarna av det svenska landskapet som bevaras och skyddas som nationalparker. Nationalpark är det starkaste skydd ett område kan få.

Åsnens nationalpark är 1873 hektar och ligger i Alvesta och Tingsryds kommun med angränsning till Växjö kommun. 75 procent av ytan består av vatten.

Besökare i området kan iakttä ett rikt växt- och djurliv och uppleva känslan av vildmark i en unik naturmiljö med gammal skog och en insjöskärgård med ett hundratal stora öar och små skär.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslagets ställningstagande om att kommunen ska värna och stärka områdets

upplevelsevärden, tillgängligheten till och inom området, möjligheterna till friluftskäringar, samt tillgången till övernattningsställen och service går väl i hand med nationalparkens syfte.

Åtgärder som innebär påtaglig skada för nationalparken får inte komma till stånd.

Naturreservat

En länsstyrelse eller kommun får förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat enligt 7 kap. 4 § MB i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Ett mark- eller vattenområde får förklaras som naturreservat om det behövs för att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

I Tingsryds kommun finns följande 24 naturreservat:

- Ekefors
- Fridafors
- Förarm
- Grytö
- Grönvik
- Hackekvarn
- Hensjönäset
- Hunshult
- Hyllesbolsö
- Kinnanäs
- Korrö
- Ljuva mon
- Lunnabacken
- Långö
- Midingsbråte
- Näsen
- Ramsö

- *Stenfors*
- *Sydvästra Sirkön*
- *Toftåsa myr*
- *Utnäsuddens övärld*
- *Västra Åsnens övärld*
- *Älganäs*
- *Äskekulla*

Ytterligare 6 naturreservat ligger i direkt angränsning till kommungränsen.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens generella ställningstagande om att naturreservaten ska skyddas i enlighet med de föreskrifter som finns, bedöms gå väl i hand med naturreservatens skötselplaner. Även att nya naturreservat ska inrättas vid behov bedöms som en långsiktig bra åtgärd för att bevara och utveckla natur-, kultur- och rekreationsvärden i Tingsryds kommun.

Naturminne

Ett särpräglad naturföremål, som exempelvis stora träd, flyttblock eller jättegrytor, får enligt 7 kap. 10 § MB av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturminne, om det behöver skyddas eller vårdas särskilt.

I Tingsryds kommun finns 12 naturminnen.

Bedömning av ÖP-förslaget

Enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken får ett beslut om upphävande meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning inom det markområde som omger naturföremålet och ingår i naturminnet, i närheten av naturminnet eller i något annat område.

Generellt vid påverkan eller risk för påverkan av naturvärden som har ett lagskydd, är utgångspunkten att respektive lagar och beslutade skyddsföreskrifter ska följas. Vilket

stämmer väl överens med kommunens ställningstagande om att naturminnen i kommunen ska skyddas enligt de föreskrifter som finns.

Biotopskyddsområde

Biotopskyddsområdets ändamål är att skydda olika typer av småbiotoper (<5 ha) som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det finns både ett generellt biotopskydd som innebär att alla biotoper av en viss typ skyddas och ett särskilt biotopskydd som innebär att ett speciellt objekt skyddas genom ett särskilt beslut. Generella biotopskydd beslutas enligt 7 kap. 11 § MB av regeringen och särskilda biotopskyddsområden beslutas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen.

Exempel på generella biotopskydd är:

- *Allé*,
- *Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark*
- *Odlingsröse i jordbruksmark*
- *Pilevallar*
- *Småvatten och våtmark i jordbruksmark*
- *Stenmur i jordbruksmark*
- *Åkerholme*

I Tingsryds kommun finns det 88 skogliga biotopskydd som är skyddade genom det särskilda biotopskyddet.

Bedömning av ÖP-förslaget

Vid framtagande av nya detaljplaneförslag bedöms det generellt som önskvärt att inte föreslå åtgärder som förutsätter ingrepp i något biotopskydd. Ifall det dock uppstår behov av att göra åverkan på ett biotopskydd bör dispens sökas hos länsstyrelsen redan i tidigt planskede.

Det bedöms som positivt ifall att biotopskyddsområdena ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön.

Nyckelbiotop

Nyckelbiotop är ett område som i och med sina höga naturvärden har en mycket stor betydelse för skogens växter och djur.

Att en nyckelbiotop är registrerad hos Skogsstyrelsen betyder inte att den har ett juridiskt skydd. Däremot finns ofta nyckelbiotoper i skyddade områden som naturreservat och biotopskyddsområden.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande om att skydda nyckelbiotoper mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön samt vid behov långsiktigt skydda nyckelbiotoper genom att inrätta biotopskydd eller naturreservat är positivt.

Naturvårdsavtal

Naturvårdsavtal är ett nyttjanderättsavtal som kan tecknas mellan markägare och staten genom Skogsstyrelsen eller länsstyrelserna. Även kommuner kan teckna naturvårdsavtal.

Syftet med ett naturvårdsavtal är att utveckla och bevara de höga naturvärden som redan finns.

Bedömning av ÖP-förslaget

Att skydda områden som omfattas av naturvårdsavtal i enlighet med avtal och uppmuntra att fler naturvårdsavtal inrättas är viktigt för att utveckla och långsiktigt skydda natur.

Naturvärde

I Tingsryds kommun finns ett stort antal skogsområden som kännetecknas av höga naturvärden, men som vid Skogsstyrelsens inventering inte uppfyllt kriterierna för att klassas som nyckelbiotop. Det handlar sig till exempel om ädellövskogspartier.

Bedömning av ÖP-förslaget

I de områden i Konga, Tingsryd och Linneryd där det finns naturvärden har kommunen pekat ut markanvändningen som grönområden. I Konga finns ett område som klassats som naturvärde inom område för sammanhållen bebyggelse.

ÖP-förslagets generella ställningstagande är att hänsyn ska tas till de natur- och kulturvärden som finns samt att områdena i fråga ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdenas värden.

Ställningstagandet bedöms positivt ur ett långsiktigt perspektiv. Genom att visa hänsyn och bevara de värden som finns kan områdena i fråga eventuellt uppnå kriterierna för att klassas som nyckelbiotop på lång sikt.

Sumpskog

I Tingsryds kommun finns ett stort antal skogsområden som är myrskogar, fuktskogar eller strandskogar. Gemensamt för dessa är att det i regel finns höga naturvärden knutna till dessa miljöer.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslagets generella ställningstagande är att hänsyn ska tas till de natur- och kulturvärden som finns samt att områdena i fråga ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdenas värden. Ställningstagandet bedöms positivt ur ett långsiktigt

perspektiv.

I Konga, Rävemåla, Linneryd, Tingsryd, Urshult och Ryd finns sumpskogsområden som sammanfaller med i ÖP-förslaget utpekade grönområden. Utpekade grönområden behöver i sak inte innebära en konflikt med befintliga naturvärden i sumpskogen.

Flera av områdena som i gällande LIS-plan pekats ut som områden för Landsbygdsutveckling i strandnära lägen för bebyggelse berörs till viss del av sumpskogar. Vid framtida omarbetning av kommunens LIS-plan bör sumpskogar undantas antingen geografiskt eller genom ett generellt ställningstagande.

Strandskydd

Strandskyddet är till för att värna växt- och djurlivet och den biologiska mångfalden samtidigt som det ska tillgängliggöra strandzoner för allmänheten.

Det generella strandskyddet gäller vid hav, sjöar och vattendrag i hela landet, enligt 7 kap. 13 § MB. Det omfattar land- och vattenområden 100 meter på land och 100 meter ut i vattnet från strandlinjen vid normalvattenstånd.

Länsstyrelsen kan för vissa vatten besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter. I Tingsryds kommun har sjöarna Mien, Stora Hensjön och Åsnen ett utökat strandskydd med 200 meter inåt land och 100 meter ut i vattnet.

Strandskyddet i sig utgör inte ett absolut hinder mot exploatering. En bedömning måste dock göras i varje enskilt fall huruvida åtgärden är förenlig med strandskyddets syften och om det finns särskilda skäl för att upphäva strandskyddet eller medge dispens

från det. I samband med upphävandet av strandskyddet görs en bedömning om intresset för den planerade åtgärden på den aktuella platsen väger tyngre än strandskyddets syften. Vilka särskilda skäl som kan göras gällande vid upphävande eller dispens från strandskyddet redovisas i 7 kap. 18 c – d §§ MB.

Kommunerna har huvudansvaret för dispensprövningar av strandskyddet och kan upphäva eller få dispens från strandskyddet i samband med detaljplaneläggning eller bygglov. Länsstyrelsen beslutar om dispenser och upphävanden i de fall som rör försvarsanläggningar, allmänna vägar och järnvägar, samt skyddade områden som fastställts av annan instans än kommun.

Samtliga dispenser och upphävanden som beviljas av kommunen granskas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har möjlighet att överpröva kommunens dispensbeslutet och handlägger dispensärenden som överklagats.

Bedömning av ÖP-förslaget

I de fall ny bebyggelse uppförs i strandnära lägen behöver alltid strandskyddets syften om att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten beaktas. Att detta uppfylls kommer att följas upp i enlighet med gällande lagstiftning. För dispensgivning från eller upphävande av strandskyddet måste det finnas ett särskilt skäl enligt 7 kap. 18 c – d §§ MB.

Det bedöms som positivt att kommunen avser att aktualisera gällande LIS-plan som togs fram 2010–2011.

Landskapsbildsskydd

I Tingsryd kommun finns enligt 19 § Naturvårdslagen, ett landskapsbildsskydd utpekad vid Bro. Begreppet landskapsbildsskydd finns inte i miljöbalken utan ersätts succesivt med andra skyddsformer.

Bedömning av ÖP-förslaget

Inom detta område får följande inte utföras utan länsstyrelsens tillstånd: nybyggnad, upplag, schaktning, utfyllnad, dragande av luftledning samt skogsplantering. Kommunens ställningstagande är att området vid Bro ska skyddas i enlighet med de föreskrifter som finns.

Naturvårdsprogram

I Naturvårdsprogrammet Kronobergs natur (1989) identifieras områden med särskilt stora naturvärden (Klass 1), mycket stora naturvärden (Klass 2) och stora naturvärden (Klass 3)

Naturvårdsprogrammet omfattar ämnesområdena geologi, biologi, landskapsbild och friluftsliv.

Bedömning av ÖP-förslaget

På ett flertal platser i kommunen berör i översiktsplanen föreslagen markanvändning Naturvårdsprogrammets klass 1, 2 eller 3 områden. ÖP-förslagets ställningstagande är att områdena ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- och kulturmiljön. För att kunna bedöma om en utveckling enligt ÖP-förslaget är möjligt sett till natur- och kulturmiljön kan det uppstå behov av ytterligare inventeringar i samband med planläggning av områdena i fråga.

Våtmarker

Sedan början av 1800-talet har stora arealer av våtmarker torrlagts. De våtmarker som finns kvar i landskapet idag har därför stor betydelse som habitat för våtmarksanknutna växt- och djurarter.

Våtmarker är viktiga för den biologiska mångfalden och bidrar till viktiga ekosystemtjänster. Våtmarker kan hålla kvar näringsämnen och miljöstörande ämnen, minska klimatpåverkan och öka vattnets uppehållstid för utjämning av höga flöden.

Med tanke på mer påtagliga klimatförändringar, med fler stora skyfall och fler torra perioder, har våtmarker en viktig funktion som fördröjningsmagasin av vatten.

Våtmarksinventeringen som utförts av länsstyrelsen redovisar cirka 140 våtmarker i Tingsryds kommun. Ett stort antal av våtmarkerna är mer eller mindre påverkade av ingrepp som påverkar vattenföringen, som till exempel dikning, avverkning av angränsande skog, vägbyggen eller vattenreglering.

Särskilt nämnas kan sjön Åsnen som sedan 1988 är ett av Sveriges 68 ramsarområden enligt Ramsarkonventionen. Totalt finns det cirka 2 500 områden i världen som pekats ut genom Ramsarkonventionen.

Från början inriktades utpekandet av ramsarområden på våtmarksområden med naturvärden kopplade till fåglar, men därefter har urvalsprinciperna breddats. Ett områdes ekologiska, botaniska eller zoologiska betydelse kan vara motiv för utpekande, liksom speciella vattenförhållanden eller viktiga vattenhushållande funktioner. Målet är att bevara de speciella biologiska värden

som finns i grunda vegetationsrika områden.

Bland annat är Åsnen habitat för ål och svarttärna, som idag är rödlistade arter. Sjön är dessutom ett viktigt rast-, häcknings- och födosöksområde för bland annat änder, gäss och svanar. Uppskattningsvist vistas 35 000 fåglar årligen inom det cirka 17,8 hektar stora ramsarområdet Åsnen.

Bedömning av ÖP-förslaget

Det bedöms som mycket positivt att kommunen arbetar med LOVA- projekt inom vilka lämpliga åtgärder för att restaurera våtmarker i kommunen utreds.

Sjön Åsnen har pekats ut som Ramsarområde, berörs av riksintresse för fri-luftslivet, riksintresse för yrkesfisket och har ett utökat strandskydd. Hur eventuella intressekonflikter även i relation till utpekade LIS- områden ska hanteras behöver tas ställning till från fall till fall.

Särskilt värdefulla vatten

I Tingsryds kommun finns särskilt värdefulla sötvattenmiljöer med hänseende till fisk-/fiske, natur- och kulturmiljö.

Områdena bedöms som nationellt särskilt värdefulla och har pekats ut i ett samarbete mellan länsstyrelserna och Naturvårdsverket, Fiskeriverket och Riksantikvarie-ämbetet.

Särskilt värdefulla vatten avseende fiske är:

- *Åsnenområdet*
- *Mörrumsåns vattensystem*
- *Frösjön*
- *Mien med tillflöden + Arasjön*
- *Yasjön, Djupasjön*

Särskilt värdefulla vatten avseende natur är:

- *Bräkneån*
- *Mieån*
- *Mörrumsån*

Särskilt värdefulla vatten avseende kultur är:

- *Mörrumsåns vattensystem*
- *Korrö*

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande, att områdena ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada vattenmiljön, ligger väl i linje med syftet av utpekandet av särskilt skyddsvärda vattenområdena.

Vattenskyddsområde

Vattenskyddsområden är upprättade för att skydda vårt dricksvatten mot föroreningar. De kan skydda både grundvatten och yt-vatten. Enligt 7 kap. 21 § MB kan både länsstyrelser och kommuner inrätta vattenskyddsområden.

Vattenskyddsområden har en geografisk avgränsning och kan vara indelade i olika zoner. Kopplat till vattenskyddsområdet finns olika föreskrifter till skydd för vattnet. Det kan innebära begränsningar av hur marken får användas och hur kemikaliska produkter och avfall får hanteras.

Det finns 8 vattenskyddsområden i Tingsryds kommun.

Bedömning av ÖP-förslaget

Klimatförändringar har de senaste åren medfört sjunkande grundvattennivåer. Detta i en kombination med en ambition om att kommunens invånarantal ska stiga kräver att kommunen arbetar långsiktigt med alternativa dricksvattentäkter.

ÖP-förslagets ställningstaganden bedöms som viktigt och riktiga för att kunna uppnå en långsiktig och hållbar utveckling av samhället.

I gällande LIS-plan pekas ett landsbygds utvecklingsområde för bebyggelse ut längs med Miens västra strand. Delar av området omfattas av vattenskyddsområde. I Linneryd pekas det i ÖP-förslaget ut mark för nya verksamheter i anslutning till befintligt industriområde som gränsar till ett 40 hektar stort vattenskyddsområde.

Eventuell påverkan på vattenskyddsområden behöver beaktas särskilt vid hantering av dagvatten och avloppsvatten. Frågan behöver beaktas i varje enskilt bygglövs- och dispensärende där påverkan kan tänkas ske.

Stora opåverkade områden

Enligt 3 kap. 2 § miljöbalken definieras stora opåverkade mark- och vattenområden som områden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Syftet är att så långt möjligt styra större nya exploateringsingrepp till områden som redan tidigare påverkats av liknande ingrepp och således bibehålla den opåverkade karaktären i områdena.

Skyddet ska gälla så långt som möjligt vilket innebär att tillämpningen ska ställas mot samhällsekonomiska intressen. Det behöver dock inte betyda ett hinder för att bygga ut befintlig bebyggelse.

Bedömning av ÖP-förslaget

Ställningstagandet om att kommunen ska identifiera stora opåverkade områden genom en kartanalys bedöms som bra. Utbredningen av de stora opåverkade områdena bör stämmas av dels mot översiktsplanens utvecklingsinriktning, kommunens LIS-plan och vindbruksplan.

Djur- och växtskyddsområde

En kommun eller länsstyrelse kan vid behov besluta om ett djur- eller växtskyddsområde med stöd av 7 kap 12 § miljöbalken. Det kan behövas om de förbud och begränsningar som följer av 4 och 7 §§ artskyddsförordningens eller motsvarande bestämmelser i jakt- respektive fiskelagstiftningen inte räcker för att skydda en art från störningar.

Skyddet bör i första hand användas för arter som är rödlistade enligt artskyddsförordningen och där störningar skulle kunna påverka artens lokala bevarandestatus.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande om att fler djur- och växtskyddsområden bör inrättas vid behov och att djur- och växtarterna ska skyddas i enlighet med de föreskrifter som finns bedöms ligga väl i linje med djur- och växtskyddsområden syften.

Hotade djur- och växtarter

Hotade arter skyddas med stöd av 8 kap. MB och artskyddsförordning ²³. Artskyddsbestämmelserna är en förbudslagstiftning som kan innebära förbud mot vissa åtgärder om de riskerar att påverka arter som listats i artskyddsförordningens bilagor.

²³ 2017:845

Det är artens bevarandestatus som är den viktiga frågan och inte en viss ökad risk för enskilda exemplar av arten. Fridlysning är en del av denna förbudslagstiftning och regleras i förordningens bilaga 1.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstagande är att nybyggnation i första hand bör undvikas i skyddade arters livsmiljöer samt att det i andra hand ska genomföras åtgärder för att helt ta bort eller minska negativa effekter för skyddade arter. Ställningstagandet bedöms gå väl i hand med artskyddsförordningens syften.

Om frågan om skyddade arter behandlas tidigt i planerings- och prövningsprocesser kan det säkerställas att det finns möjlighet att bedöma om den planerade åtgärden är lämplig, samt om det är möjligt att vidta tillräckliga skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att planen, programmet eller åtgärden kommer kunna godkännas.

I de fall kriterierna för artskyddsförordningens 4 och 7, 14 §§ uppfylls, kan i vissa fall dispens erhållas av länsstyrelsen. Dock ska skälen till dispens bedömas restriktivt.

De nationella miljökvalitetsmålen och regionala miljömål

De nationella miljökvalitetsmålen

Sveriges riksdag har beslutat om 16 miljökvalitetsmål för en hållbar samhällsutveckling. Miljömålen syftar till att nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras en hälsosam och god miljö utifrån sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter. Många av miljömålen kopplar till olika ekosystemtjänster.

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för en hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.

Bedömning av ÖP-förslaget

För att närma sig miljömålet krävs globalt sett en kraftig minskning av utsläpp av växthusgaser. Tingsryds kommun har i ÖP-förslaget och genom sitt miljöprogram²⁴ antagit ett antal mål och ställningstaganden som på flera plan gynnar miljömålet om en begränsad klimatpåverkan. Se under textavsnittet *Klimatpåverkan* och *Klimat-*

anpassning.

Frisk luft

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Vägtrafik är en stor källa till luftföroreningar, framför allt i tätorter. Enligt senaste mätningarna som utförts centralt i Tingsryds tätort klaras miljökvalitetsnormerna för luft.

Bedömning av ÖP-förslaget

Ett genomförande av ÖP-förslaget bedöms inte påverka luftkvaliteten i kommunen på ett betydande sätt. Det bedöms som positivt om uppföljning och mätningar av luftkvaliteten i Tingsryds kommun även i fortsättningen sker genom medverkan i luftövervakningsprogrammet med Kronobergs Luftvårdsförbund som samordnare och att kommunen överväger att införskaffa en permanent indikerande mätutrustning för partiklar. Se även bedömning av ÖP-förslaget under miljömålet *Begränsad klimatpåverkan* och *Bara naturlig försurning*.

Bara naturlig försurning

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Ämnen som bidrar till acceleration av försurningen av mark och vatten härrör från utsläpp framför allt från väg- och sjötrafik, värme- och elkraftverk, industrier samt jord-

²⁴Miljöprogram 2022-2027, Tingsryd – "Där livet är hållbart". Tingsryds kommun, 2022.

bruk, såväl inom som utanför Sveriges gränser. Även intensivt skogsbruk kan minska markers naturliga buffringsförmåga och därmed bidra till en ökad markförsurning.

Bedömning av ÖP-förslaget

Försurning till följd av atmosfäriskt nedfall kan vara svårt att påverka inom kommunens gränser.

Några vattenförekomster i kommunen uppnår idag inte god ekologisk status och anledningen till det är bland annat försurningsproblematiken.

Enligt ÖP-förslaget är kommunens intention att förbättra kollektivtrafiken och att fokusera ny bebyggelse på landsbygden till redan befintliga kollektivtrafikstråk för att inte skapa ett onödigt ökat behov av att bilpendla.

Åtgärder som ökar andelen byggnation av pendelparkeringar och laddstationer för elbilar samt att utveckla gång- och cykelvägnätet inom och mellan orter är ytterligare åtgärder som bidrar till att minska kommunens utsläpp och därmed också till att uppnå miljömålet.

Giftfri miljö

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna. För att skydda människors hälsa och den

biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska.

Inom Tingsryds kommun finns totalt 226 potentiellt förorenade områden, varav 84 är riskklassade²⁵. Områdena utgörs bland annat av nedlagda deponier, sågverk eller glasbruk.

Bedömning av ÖP-förslaget

I samband med att kommunen växer och markområden omvandlas sker en utredning och vid behov sanering/efterbehandling av sedan tidigare förorenade områden.

Hantering av dagvatten är en viktig fråga sett till miljömålet. Reningsbehovet och dagvattnets påverkan på känsliga miljöer behöver utredas tidigt vid ändrad markanvändning så som nybyggnation.

Kommunen ska föra dialog med Trafikverket för att säkerställa att nödvändiga säkerhetsåtgärder för transport av farligt gods inom vattenskyddsområden genomförs.

Skyddande ozonskikt

Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Sedan användningen av ozonnedbrytande ämnen har begränsats, tack vare internationella överenskommelser, tros ozonskiktet totalt sätt sakta återhämtat sig. Dock finns tecken på att ozonskiktet i den lägre stratosfären fortsatt tunnats ut²⁶.

Bedömning av ÖP-förslaget

Tingsryds kommun har en gemensam avfallsplan med Lessebo, Växjö, Markaryd och Älmhults kommuner.

²⁵ Enligt länsstyrelsens EBH-databas 2024-08-20.

²⁶ <https://www.nyteknik.se/miljo/ozonlagret-fortsatter-tunnas-ut-6897194> [2020-04-02].

Avfallsplanen föreskriver hur vitvaror ska omhändertas för att förhindra läckage av ozonnedbrytande ämnen så som köldmedier, klorerade lösningsmedel och liknande.

Säker strålmiljö

Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Miljömålet avser att minska människors exponering för radioaktiva ämnen, elektromagnetisk strålning samt ultraviolettt strålning.

Bedömning av ÖP-förslaget

Det är generellt önskvärt att en översiktlig radonriskkartering utförs för Tingsryds kommun. Enligt ställningstagande i ÖP-förslaget ska vid planering och nybyggnation på högriskradonmark grundkonstruktionen på byggnader vara radonsäkert utförd.

Vid uppförande och ändring av byggnader är byggherren ansvarig och kommunen tillsynsansvarig för att gränsvärdena för radon i inomhusmiljö inte överskrids²⁷. I bruknings-skedet är fastighetsägaren ansvarig för att gränsvärdena inte överskrids.

Radon kan även frisättas från äldre byggnadsmaterial och vatten. En ytterligare åtgärd kan därför vara att informera kommuninvånare samt erbjuda mätningar av inomhusmiljön i bostäder.

Kommunen bör se över utomhusmiljöer på kommunens skolor och förskolor och vid behov vidta åtgärder. Miljöerna ska gestaltas på ett sätt som minskar barnens utsatthet för ultraviolettt strålning.

Lämpligt skyddsavstånd ska vidtas vid exploatering i anslutning till transformatorstationer och ledningsstråk, för att minimera eventuella negativa effekter på människors hälsa.

Ingen övergödning

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Övergödning av mark och vatten orsakas dels av atmosfäriska nedfall i form av till exempel kväveoxider från biltrafik, sjöfart och kraftverk eller från läckage från jord- och skogsbruk samt utsläpp från reningsverk och industrier.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslagets fokus på att i första hand förtäta samhällena, alternativt exploatera i anslutning till redan befintlig infrastruktur, är positivt sett till all sorts transportbehov samt möjlighet till kommunalt VA. Lokalt omhändertagande av dagvatten och minskning av utsläpp av enskilda avlopp är ytterligare strategier som nämns i ÖP-förslaget som påverkar miljömålet i positiv riktning.

Förutom att återskapa fler våtmarker är det önskvärt att ytterligare vattenvårdande insatser (tex hästskovåtmarker och skyddszoner längs med vattendrag och diken) som minskar näringsämnesläckage från jord- och skogsbruket genomförs.

²⁷ Radon (200 Bq/m³) och gammastrålning (0,3 µSv/h).

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Djur- och växtarters livsmiljöer i sjöar och vattendrag påverkas av till exempel skogsbruk, jordbruk, industrier och vattenkraft.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslagets åtgärder som gynnar miljömålet *Ingen övergödning* gynnar även miljömålet *Levande sjöar och vattendrag*.

Många växt- och djurarter är beroende av fritt flödande vattendrag och vattennivåer som varierar naturligt. Fysisk påverkan från vattenkraftverk och dammar utgör idag ett av de främsta hoten mot den biologiska mångfalden i vattendrag²⁸. Även invasiva arter så som exempelvis Sjögull kan motverka miljömålet.

Ett kommunöverskridande arbete är avgörande för hur lyckad resultaten för åtgärder, i syfte att gynna sjöars och vattendragens förutsättningar för en god ekologisk status är. Ett sätt är att fortsätta stödja Mörrumsåns vattenråd som har kartlagt vandringshinder och verkar för att främja Mörrumsåns vattenkvalitet.

Utpekandet av LIS-områden och inriktningen mot att erbjuda ett betydande antal vattennära boenden kan riskera att motverka miljömålet eftersom områdena som är viktiga

för den biologiska mångfalden och för ekologiska värden kopplade till sjöar och vattendrag behöver tas i anspråk för att förverkliga dessa planer.

Grundvatten av god kvalitet

Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Grusåsar och andra liknande formationer i landskapet spelar en viktig roll som dricksvattenresurs. Inrättandet av skyddsområden är ett viktigt verktyg för att skydda grundvattnet från föroreningar.

Åtgärder i syfte att uppnå miljömålen ”giftfri miljö” samt ”levande sjöar och vattendrag” gynnar även miljömålet ”grundvatten av god kvalitet”.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kommunens ställningstaganden under avsnitt *Kommunalt dricksvatten och spillvatten* samt *enskilt vatten och små avlopp* bedöms gå väl i hand med miljömålet grundvatten av god kvalitet.

Genom sina ställningstaganden värnar kommunen om en framtida fortsatt tillgång till grundvatten, kvantitativt och kvalitativt.

Alternativa dricksvattentäkter kan behöva utredas i takt med att invånarantalet växer i kommunen.

Även kommunens ställningstaganden som gynnar miljömålet *Giftfri miljö* gynnar miljömålet *Grundvatten av god kvalitet*.

²⁸ <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Miljokvalitetsmalen/Levande-sjoar-och-vattendrag/> [2020-04-03].

Myllrande våtmarker

Våtmarkernas ekologiska och vattenushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Ett stort antal hotade eller missgynnade växt- och djurarter är beroende av olika våtmarker. En förklaring till detta är att det sedan början av 1800-talet har torrlagts stora arealer av just våtmarker.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslagets ställningstagande om att åter skapa våtmarker och att bevara befintliga våtmarker bedöms som positivt.

Våtmarker utgör inte endast habitat för många växt- och djurarter utan fyller även viktiga funktioner för ekosystemtjänster som att binda och lagra kol och rena vatten. Med tanke på mer påtagliga klimatförändringar, med fler stora skyfall och fler torra perioder, har våtmarker dessutom en viktig funktion som fördröjningsmagasin av vatten.

Kommunens LOVA-projekt inom vilket potentiella våtmarksrestaureringar utreds är en bra grund inför kommande våtmarksrestaureringar.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Miljömålet om levande skogar påverkas till stor del av intensiteten av skötseln av den produktiva skogsmarken.

Genom människans påverkan har vissa skogstyper med unika livsmiljöer blivit alltmer sällsynta. Människans aktiviteter har

även orsakat indirekta negativa effekter i form av nedfall från luftföroreningar och pågående klimatförändringar.

Över hälften av Sveriges yta är täckt av skog, även i Tingsryds kommun finns stora skogsområden. En övergripande utmaning är att anpassa skogsbruket så att skogens natur-, friluft- och kulturvärden bevaras och utvecklas samtidigt som det svenska skogsbruket förblir konkurrenskraftigt.

Bedömning av ÖP-förslaget

Skogsbruket är en viktig näring för ett vitalt och långsiktigt hållbart samhälle. Kommunens ställningstagande om att ett rationellt skogsbruk ska värnas så långt som möjligt är ur ett samhällsekonomiskt perspektiv angeläget i Tingsryds kommun.

Tätortsnära skogsområden bör kunna avsättas för mer extensivt skogsbruk med rekreativa värden så som biologisk mångfald och kulturmiljö som fokus. Enligt ÖP-förslaget avses utvecklingen av bebyggelsestrukturen ske i anslutning till de större noderna i kommunen. I de fall skogsmark avses att tas i anspråk kan det vid behov bli aktuellt med artinventeringar.

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

En utmaning för att uppnå miljömålet är att brukningen av odlingslandskapet måste anpassas så att natur- och kulturvärdena bevaras och utvecklas samtidigt som jordbruket ska kunna bedrivas på ett rationellt och konkurrenskraftigt sätt.

Bedömning av ÖP-förslaget

Det finns endast småskalig jordbruksmark i Tingsryds kommun. Det har skett en kraftig minskning av jordbruksmarker i kommunen, många gårdar har lagts ned och marker tagits ur bruk.

Därför bedöms det som angeläget att kommunen är mån om att bevara jordbruksmarker och är ytterst restriktivt och endast i undantagsfall tillåter exploatering av dem.

ÖPn angivna ställningstaganden bedöms ligga väl i linje med miljömålet.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Med ökande befolkning och bostadsbehov ses den täta staden som lösningen för många miljöproblem, som till exempel minskat i anspråkstagande av jordbruksmark, minskad energianvändning och bättre nyttjande av befintlig infrastruktur. Den täta staden och exploatering i centrala lägen innebär dock att konflikter kopplade till luftförorening, buller och riskfrågor riskerar att uppstå.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslaget redovisar strategier och riktlinjer som strävar efter att uppnå ett långsiktigt hållbart samhälle med god tillgång till service, kollektivtrafik och gång- och cykelvägar, genom att förtäta eller bygga i anslutning till redan befintlig infrastruktur.

Såväl ur ett ekologiskt, socialt som ekonomiskt perspektiv bedöms det ligga väl i linje med miljömålet *God bebyggd miljö*.

Tillgången till rekreativa miljöer för återhämtning och fritidsaktiviteter bedöms som mycket god i Tingsryds kommun. Att nya bostäder följer riktlinjer till exempel avseende buller säkerställs i det enskilda planärendet eller bygglovet.

Ett rikt växt och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Bedömning av ÖP-förslaget

I samband med att ny mark tas i anspråk vid exploatering uppstår ofta konflikter med djur- och växtliv. Konsekvensernas omfattning på de olika platserna beror till stor del på hur bebyggelsen utformas, vilken hänsyn som tas till ekologiska värden och funktioner samt i vilken mån kompensatoriska åtgärder genomförs.

Utpekandet av LIS-områden och inriktningen mot att erbjuda ett betydande antal vattennära boenden kan riskera att motverka miljömålet.

Kronobergs miljömål 2021–2030

Kronobergs miljömål 2021–2030 är indelat i fyra temaområden: landskap, livsmiljöer, klimat och energi samt konsumtion. Dessa temaområden beskrivs utifrån 11 mål och 42 delmål. För varje regionalt mål redovisas hur mål på global, EU och nationell nivå hänger samman med det regionala målet.

Kronobergs miljömål pekar ut riktningen för länets miljöarbete – de är både konkreta och går att följa upp regionalt. De har också en viktig funktion vid ansökningar av projektmedel och har visat sig vara en viktig framgångsfaktor för att få bidragsmedel till länet.

Bedömning av ÖP-förslaget

Kronobergs miljömål är ett bra verktyg för kommunerna i länet att sträva efter att bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen ska nås.

ÖP-förslaget bedöms ligga väl i linje med Kronobergs miljömål.

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Klimatpåverkan

När det kommer till klimatpåverkan ligger värdet/värdena i att minska kommunens klimatpåverkan. Översiktsplaneringen ska bidra till en minskad klimatpåverkan.

Det som den fysiska planeringen framför allt kan påverka är de utsläpp som sker i ett geografiskt begränsat område. I Sverige kan detta kopplas till de två miljömålen: *God bebyggd miljö* och *Begränsad klimatpåverkan*.

Den långsiktiga visionen är ett samhälle med noll nettoutsläpp av växthusgaser. På vägen dit finns idag ett nationellt klimatmål, att minska utsläppen med 70 % till år 2030. Riksdagen har beslutat om ett klimatpolitiskt ramverk med noll nettoutsläpp av växthusgaser i Sverige senast år 2045. Detta är en stor utmaning för hela samhället. Samtidigt som utmaningen är stor, är klimatomställningen förenad med möjligheter till stora positiva synergieffekter, såsom renare luft, bättre stadsmiljö och tryggare energiförsörjning.

I Sverige är utmaningen att minska utsläppen av växthusgaser störst inom transportsektorn, jordbruket och basindustrin. Transportsektorns utsläpp kan påverkas genom en genomtänkt översiktsplanering. Översiktsplaneringen ska sträva efter en struktur som medför att människor har möjlighet att nå arbetsplatser, samhällsservice, fritidsanläggningar och handel, på hållbara sätt och med hållbara färdmedel.

Omställningen till förnyelsebar energi samt energieffektivisering är ytterligare ett sätt att minska klimatpåverkan.

Bedömning av ÖP-förslaget

Tingsryds kommun anger i sitt miljöprogram och i ÖP-förslaget en rad ställningstaganden i sin strävan om att minska kommunens klimatpåverkan, bland annat:

- *Har kommunen en positiv syn på förnyelsebar energi såsom biogas, solvatten- och vindkraft och anger att växthusgasutsläppen till luft ska minska i hela Tingsryds kommun med minst 8 % per år till 2027.*
- *Uttrycker kommunen sin vilja att verka för en ökad användning och produktion av förnybar och klimatneutral energi samt att fasa ut användningen av fossila bränslen. Ett mål är att produktionen av förnyelsebar energi ska öka i Tingsryds kommun till minst 250 000 MWh till 2027 samt att energi som används i kommunala lokaler och bostäder 2023 till 100 % ska vara förnyelsebar el.*
- *Vill kommunen verka för en minskad energianvändning genom att effektivisera energiförsörjningen och skapa insatser för energirådgivning. Energi-användningen i kommunala lokaler och bostäder ska minskas med minst 30 % till 2027 jämfört med 2006. Vid samtliga nybyggnationer, större ombyggnationer och renoveringar av kommunägda lokaler och bostäder ska livscykelkostnadsanalyser göras för att minska miljöpåverkan.*
- *Vill kommunen utveckla och främja ökad lokal produktion av förnyelsebar energi. År 2027 ska Tingsryds kommun äga anläggningar för solenergi med en totalt installerad effekt på minst 1000 kW. Kommunorganisationen ska tillsammans med privata aktörer utreda förutsättningarna för vätgasproduktion och infångning av koldioxid i Tingsryds*

kommun.

- Vill kommunen verka för minskade utsläpp från transporter. Kommunens intentioner är därför att samhällsutvecklingen ska ske längs med kommunens starkaste kommunikationsstråk med goda förutsättningar dels för kollektivtrafik, dels för att kunna nå samhällsservice på gång- och cykelavstånd. Kommunen anger vidare att gång- och cykelvägnätet ska utvecklas.
- Är kommunens intention att kommunorganisationens fordonsflootta ska vara fossiloberoende 2027. Andelen fossilt oberoende fordon i Tingsryd ska öka till minst 30 procent till 2027. Energi och koldioxidutsläpp för tjänsteresor inom kommunorganisationen ska minska med minst 10 procent till 2027. Andelen förnyelsebara drivmedel i kollektivtrafiken ska vara 100 procent.
- Att verka för en utbyggnad av IT-infrastrukturen i kommunen.

Ytterligare exempel på åtgärder som kan gynna miljömålet är:

- Placering av elladdningsstolpar för personbilar i strategiska lägen.
- Att verka för en ökad andel gröna upphandlingar.
- Tillväxt genom förtätning och omvandling.
- Premiering av ett hållbart resande och särskild satsning på bytespunkter mellan olika trafikslag.

En rad ställningstaganden och riktlinjer i ÖP-förslaget återspeglar intentionen om att minska kommunens klimatpåverkan.

Klimatanpassning

Regeringens mål för klimatanpassning är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta

tillvara på möjligheter.

För översiktsplanens del görs bedömningen utifrån risker med framtida klimat enligt PBL 3 kap. 5 § fjärde punkten, alltså risken för översvämning, ras, skred och erosion.

Bedömning av ÖP-förslaget

ÖP-förslaget redovisar på ett övergripande sätt vilka hänsyn och åtgärder som behöver tas avseende risker i form av översvämning, torka, ras, skred och erosion. ÖP-förslaget anger att byggnation bör undvikas i områden med risk för ras, skred och erosion. Vid exploatering i riskområden kan ytterligare utredningar komma att krävas i varje enskilt fall och krav ställas på byggnaders lokalisering och utformning. Översvämningsskarteringar finns över Mieåns, Ronnebyåns, Mörrumsåns vattensystem samt sjön Tiken. För vissa områden kommer det krävas ytterligare utredningar i samband med detaljplaneringen/inför exploatering av området i fråga.

Risk för översvämning bedöms finnas för ett i ÖP-förslaget utpekade utvecklingsområde i Urshult samt ett område i Ryd. Likaså kan det finnas översvämningsskarteringar i befintliga bebyggelseområden i kommunen.

Det är positivt att kommunen har en aktuell klimatanpassningsplan. Planen innehåller en handlingsplan med åtgärder och ansvarsfördelning av kommunens klimatarbete.

En dagvattenpolicy bör tas fram. Hanteringen av dagvatten kan vara ett led i kommunens klimatanpassning.

ÖP-förslaget behandlar även risken för skogsbränder och sjunkande grundvattennivåer som en följd av det varmare klimatet med fler värmeböljor och ihållande torka.

Hållbarhetsbedömning av ekologiska, sociala & ekonomiska konsekvenser

Hållbarhetsbedömningar av planeringsunderlag utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter saknar ännu ett gemensamt ramverk om vad som ska ingå och hur begreppet hållbar utveckling ska tolkas.

Enligt Brundtlandkommissionens²⁹ definition från 1987 är en hållbar utveckling en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. I Brundtlandkommissionens rapport tydliggörs att hållbar utveckling inbegriper såväl sociala, ekonomiska som ekologiska aspekter och att dessa är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra.

FN:s generalförsamling antog 2015, genom Agenda 2030, 17 globala mål för att uppnå en långsiktig hållbar samhällsutveckling. Det är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit.

Sverige har som mål att vara ledande i genomförandet av Agenda 2030³⁰. Regeringen har delegerat uppdrag till ett flertal myndigheter, bland annat gällande uppföljning och analys av agendamålen. Agenda 2030 ska implementeras även på kommunal nivå³¹ och genom sin tvärsektoriella helhetsyn bidra till att uppnå ett långsiktigt hållbart samhälle.

En hållbar samhällsutveckling kan liknas vid en pyramid. Det är den biologiska mångfalden, väl fungerande ekosystem samt ekosystemtjänster som är pyramidens fundament. Utan den ekologiska hållbarheten finns inte några förutsättningar för annat liv. Pyramidens topp symboliserar den sociala hållbarheten, som är tätt sammanlänkat med den ekologiska utvecklingen såväl lokalt som globalt. Ekonomin, pyramidens mittsegment, är medlet att kunna synliggöra långsiktiga kostnader respektive nyttor av att förstöra kontra bevara goda ekologiska förutsättningar och processer. Investeringar som orsakar kostnader idag, men som främjar utvecklingen mot ett alltmer hållbart samhälle, kan i framtiden betala sig tillbaka i form av mångfaldigt minskade kostnader som uppstår till följd av att pyramidens bas hamnat ur balans. En hållbar samhällsutveckling kan aldrig ske på bekostnad av ekologiska värden. Även investeringar i social hållbarhet kan på kort sikt ge negativa ekonomiska utfall, samtidigt som de på längre sikt kan ge positiva ekonomiska utfall. Generellt finns en tendens att prioritera miljöhänsyn framför social hållbarhet, på grund av bestämmelser i miljöbalken och PBL³².

Ekologisk hållbarhet

I Sverige konkretiseras den miljömässiga och ekologiska dimensionen i Agenda 2030 genom nationella och regionala miljö-kvalitetsmål.

Den ekologiska hållbarheten utgör en grund-

²⁹ Vår gemensamma framtid, Brundtlandrapporten, Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common future, 1987.

³⁰ Regeringskansliet, Agenda 2030. <https://www.regeringen.se/rapporter/2018/06/handlingsplan-agenda-2030/> [2020-03-05].

³¹ Regeringskansliet, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/globala-mal-for-hallbar-utveckling/> [2020-03-05].

³² Den hala tvålen - Verktyg och metoder för social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling, Regeringskansliet, 2021.

läggande förutsättning för en långsiktig hållbar samhällsutveckling.

Människors överlevnad och välbefinnande är beroende av väl fungerande ekosystem. I en långsiktig ekologisk hållbarhet ingår att värna om biologisk mångfald, säkerställa olika ekosystemtjänster som direkt eller indirekt är förutsättningen för människors basala behov, såsom tillgång till mat och rent vatten.

Begreppet ekosystemtjänster syftar till att uppmärksamma ekosystemens värde och nytta kopplat till människornas välbefinnande och samhällsnytta. Ekosystemtjänster delas in i fyra kategorier.

- *Reglerande tjänster står till exempel för kontroll av klimat, vattenflöden, erosionsskydd, pollinering, naturlig skadedjurskontroll och bullerdämpning.*
- *Försörjande tjänster utgör basen för mat, dricksvatten, bioenergi och andra direkta produkter och material.*
- *Kulturella tjänster bidrar med immateriella värden som miljöer för upplevelser, lärande, kunskap och rekreation.*
- *Stödjande tjänster är själva förutsättningen för de övriga och består av arters livsmiljöer och processer som upprätthåller ekosystemen. Här spelar biologisk mångfald en avgörande roll.*

Den ekologiska hållbarheten påverkas i hög grad av markanvändningen, både inom bebyggda områden, i landsbygden och i naturområdena. För att bevara och forma goda förutsättningar för morgondagens samhällen måste hänsyn tas till den grön- och blåstruktur som möjliggör ett fungerande ekosystem som kan förse våra samhällen med ekosystemtjänster. I det hållbara samhället ska också resursförbrukningen

inordnas i hållbara kretslopp för material, vatten och näring, helst på en lokal skala för att, i så stor utsträckning som möjligt, minska behovet av transporter.

De mål som i Agenda 2030 primärt berör strävan efter ekologisk hållbarhet är:

- *Rent vatten och sanitet för alla*
- *Hållbar energi för alla*
- *Bekämpa klimatförändringarna*
- *Hav och marina resurser*
- *Ekosystem och biologisk mångfald*

Bedömning av ÖP-förslaget

Vissa större grönområden är i ÖP-förslaget utpekade som utvecklingsområden för bebyggelse. Generellt kan antas att bebyggelseutveckling och inanspråktagande av nya markområden till exempel för exploatering av nya bostäder, handel, industri eller infrastruktur kan hamna i konflikt med ekologisk hållbarhet.

I ÖP-förslaget anger kommunen därför ett flertal ställningstaganden i syfte att minska eventuell negativ påverkan till följd av samhällets utveckling eller att tvärt om genom utvecklingen av samhället förbättra förutsättningarna för ekologisk hållbarhet. Bland annat avses att bevara och utveckla grönområden såsom gröna korridorer i Tingsryd, Urshult och Rävemåla.

Flertalet riksintressen berörs av föreslagna utvecklingsområden för bebyggelse i ÖPn.

Ett genomförande av ÖP-förslaget i de berörda områdena förutsätter att en avvägning sker mellan riksintressets bevarandevärden och den planerade bebyggelseutvecklingen. Detta bedöms kunna ske i samband med detaljplaneläggning av respektive område.

Hänsynstagandet till bevarandevärdena för ett flertal av kommunens riksintressen, naturområden som skyddas enligt 7 kap miljöbalken, strävan efter att uppnå de nationella och regionala miljömålen, att inte överskrida gällande miljökvalitetsnormer, att verka för en klimatanpassning och minskad klimatpåverkan bedöms ligga väl i linje med att främja ett ekologiskt hållbart samhälle.

ÖP-förslagets utvecklingsinriktning avseende kommunens långsiktiga intentioner för mark- och vattenanvändningen bedöms överlag gå väl i hand i strävan efter att uppnå ett ekologiskt hållbart samhälle.

Merparten av ny bebyggelse ska tillkomma i Tingsryds centralort och Väckelsång som ligger längs med kommunens tillväxtstråk riksväg 27 mot Ronneby-Växjö. Riksväg 27 utgör kommunens starkaste kommunikationsstråk och det finns därmed goda förutsättningar för en fortsatt bebyggelseutveckling.

Övriga byar ska utvecklas utifrån sina egna förutsättningar.

Kommunens tillväxt avses i första hand att ske genom förtätning och ianspråktagande av nya områden i direkt anslutning till befintlig infrastruktur. Vilket bedöms som positivt sett till ovan angivna parametrar. I kommunens gällande LIS-plan³³ från 2011 pekas det ut ett relativt stort antal LIS-områden. Det finns i regel höga ekologiska värden kopplade till strandnära områden. Därför bedöms att ianspråktagande av allt för många vattennära områden riskera att motverka en långsiktig ekologisk hållbarhet och att det är positivt att kommunens gällande LIS-plan kommer att

ses över och aktualiseras i framtiden.

Sammantaget bedöms att ett flertal av de i ÖP-förslaget angivna strategier och riktlinjer främjar de nationella och regionala miljökvalitetsmålen såväl som målen enligt Agenda 2030.

Social hållbarhet

Social hållbarhet innebär att utveckla och bevara sociala värden. Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum. Det kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen³⁴.

Social hållbarhet har en avgörande betydelse för det demokratiska samhället och är helt nödvändig ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Kommuner, regioner och staten bär alla, genom sina offentliga åtaganden ett stort ansvar för samhällsutvecklingen. Även näringslivet, högskolor, universitet och civilsamhällets organisationer har viktiga roller. En socialt hållbar samhällsutveckling på lokal nivå handlar om att minska omotiverade skillnader i människors livsförutsättningar och villkor. Det bidrar till ökad social jämlikhet samtidigt som förutsättningarna för ett stabilt och bärkraftigt samhälle främjas långsiktigt.

De mål som i Agenda 2030 primärt berör strävan efter social hållbarhet är:

- *Ingen fattigdom*
- *God hälsa och välbefinnande*

³³ LIS är en förkortning för Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

³⁴ www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/om-motesplatsen/2023-12-14.

- *God utbildning för alla*
- *Jämställdhet*
- *Minskad ojämlikhet*
- *Fredliga och inkluderande samhällen*

Kommuners fysiska planering bidrar till social hållbarhet på två sätt – dels genom själva planeringsprocessen, dels genom de fysiska miljöer som översikts- och detaljplaneringen resulterar i.

Själva planeringsprocessen erbjuder, rätt utfört, möjlighet till ett aktivt deltagande av kommuninvånare i samråds- och granskningsskedet av ÖP-förslaget.

De fysiska miljöer och strukturer som planering och stadsutveckling resulterar i kan i sin tur spela en positiv roll för att exempelvis främja tillit och tolerans, psykisk och fysisk hälsa, jämlikhet och inkludering, trygghet och säkerhet samt skapa en stolthet för sin ort. Exempel på utmaningar som Tingsryds kommun har i strävan efter att uppnå ett socialt hållbart samhälle är att erbjuda alla kommuninvånare:

- *Närhet till de vardagliga behoven av offentlig service, livsmedel, rekreation och kollektivtrafik,*
- *Trygga och effektiva gång- och cykelstråk,*
- *Tillgång till offentliga mötesplatser och kvalitet i offentliga platser och miljöer,*
- *Utemiljöer som bidrar med upplevelser av grönska, främjar vardagsmotion och miljöer för fysisk aktivitet,*
- *Platser att träffas på utanför hemmet och arbetsplatsen,*
- *Möjligheten att välja olika upplåtelseformer och bostadstyper.*

Ytterligare exempel som kommunen genom sin fysiska planering kan arbeta för i syfte att främja den sociala hållbarheten i samhället är:

- *Att verka för områden som har en jämn och blandad ström av folkliv under dygnets timmar. Detta kan uppnås genom att planlägga för bostäder och kontor i samma kvarter.*
- *Att kopplingarna mellan olika tätorter ska vara så sömlösa som möjligt, för att i möjligaste mån bidrar till att minimera de mentala och sociala barriärer som kan uppstå.*
- *Att motverka fysiska barriärer mellan bostäder och olika målpunkter.*
- *Att redan tidigt i planeringsskedet beakta olika målgruppers olika förutsättningar och behov.*

Fysisk planering och stadsutveckling kan alltså bidra till och påverka förutsättningarna för social hållbarhet, men inte ensamt. Att enbart med hjälp av fysisk planering exempelvis bryta socioekonomiska krafter som driver den ökade segregationen i samhället är mycket svårt, för att inte säga omöjligt³⁵.

Bedömning av ÖP-förslaget

Dialog med kommuninvånarna är en central del av ÖP-processen. Under remisstiden fanns ÖP-förslaget tillgängligt på en digital plattform för att nå ut bredare. Under samrådsperioden presenteras översiktsplanen även muntligt för att invånarna skulle kunna ta del av och tycka till om förslaget. En väl genomförd medborgardialog har positiva effekter på sociala värden som tillit, delaktighet, jämlikhet och inkludering.

³⁵ Den hala tvålen - Verktyg och metoder för social hållbarhet i fysisk planering och stadsutveckling, Regeringskansliet, 2021.

Kommunens utvecklingsinriktning bedöms ligga väl i linje med miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*, vilket skapar goda förutsättningar för att bidra till ett socialt hållbart samhälle. Enligt ÖP-förslaget ska merparten av kommunens bebyggelseutveckling ske i Tingsryd och Väckelsång som är strategiskt belägna längs riksväg 27. Kommunens olika byar avses att komplettera varandra. Alla byar ska utvecklas utifrån sina egna förutsättningar så att platsers unika identitet och kvaliteter stärks. Kommunens mål är att det ska finnas en god tillgänglighet till service, attraktiva boendemiljöer och goda förutsättningar för en levande landsbygd. Gestaltning och utformning av allmänt tillgängliga platser ska präglas av levande, gröna och trygga miljöer.

Följande av ställningstagandena i ÖP-förslaget är goda exempel på kommunens intentioner att främja social hållbarhet:

- *Kommunen ska verka för en blandning av bebyggelse genom en variation av bostäder, kontor, handel, service och lättare verksamhet.*
- *Kommunen ska främja möten mellan människor i olika åldrar och med olika förutsättningar och bakgrund genom att bevara, tillgängliggöra och utveckla offentliga miljöer.*
- *I samband med utbyggnad av nya utvecklingsområden ska frågan kring kollektivtrafik studeras närmre. Nya kollektivtrafikstråk och hållplatser kan tillkomma där det finns underlag.*
- *Kommunen ska verka för ett sammanhängande gång- och cykelvägnät mellan bostadsområden och viktiga målpunkter.*
- *Kommunen ska verka för säkra gång- och cykelvägar med god standard.*
- *Kommunen ska sträva efter att det övergripande gång- och cykelvägnätet ska ha god koppling till busshållplatser*

för att möjliggöra trafiksäkra och trygga resor.

- *Gång- och cykeltrafik ska prioriteras i planeringen där särskilt fokus ska läggas på att barn- och ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning har möjlighet att ta sig till skola, arbete och fritidsaktiviteter.*
- *Grönområden ska värnas, utvecklas och tillgängliggöras.*
- *Kommunen ska sträva efter att grönområden som nyttjas i rekreativt syfte är tillgängliga för alla, oavsett ålder, funktionsnedsättning eller socio-ekonomisk bakgrund.*
- *Kommunen ska arbeta för att trygga allmänhetens tillgång till strandområden.*

Vidare bedöms det positivt att Tingsryds kommun har som vana att uppmärksamma barnperspektivet i detaljplaner.

Översiktsplaneförslaget är inte juridiskt bindande och ingen garanti för att till exempel nya bostäder kommer att byggas på en viss plats i en viss upplåtelseform, att fler säkra gång- och cykelvägar och mötesplatser kommer att byggas. Dock visar översiktsplanen kommunens intentioner för framtiden.

Kommunens arbete för ett långsiktigt hållbart samhälle kan förtydligas för allmänheten och underlätta för beslutsfattande om ett program för social hållbarhet för Tingsryds kommun tas fram. Planen bör, utifrån Agenda 2030, redovisa ett arbetssätt för hur politiker, chefer och medarbetare i Tingsryds kommuns samtliga verksamheter ska arbeta med hållbarhet som utgångspunkt. Planen kan bidra till en struktur för ett långsiktigt och systematiskt hållbarhetsarbete i kommunen som i stort handlar om att arbeta för jämlika

villkor och förutsättningar för alla kommuninvånare att leva ett bra liv.

Ett program för social hållbarhet minskar risken för att långsiktiga sociala konsekvenser förbises och kommunens planeringsprocesser istället styrs av kortsiktigt ekonomiskt mest fördelaktiga lösningar.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk utveckling och tillväxt får inte ske på bekostnad av miljömässiga villkor och ska bidra till ökad jämlikhet och god livskvalitet för invånare, gynnsamma förutsättningar för ett hållbart näringsliv och näringar i staden, i tätorterna och landsbygden.

Ekonomisk hållbarhet ska ses som ett verktyg för att uppnå social och ekologisk hållbarhet. Ekonomisk tillväxt är därmed inget mål i sig utan bör i stället betraktas som ett sätt att kunna värdera potentiella vinster, kostnader och nyttor av att främja eller försvaga ekologiska system. De mål som i Agenda 2030 primärt berör strävan efter ekonomisk hållbarhet är:

- *Ingen hunger*
- *Hållbar industri, innovationer och infrastruktur*
- *Hållbara städer och samhällen*
- *Hållbar konsumtion och produktion*

Tingsryds kommun är en landsbygdskommun. Företagsamheten och entreprenörandan är i jämförelse till andra kommuner i Sverige hög. Merparten av företagen i kommunen är småföretagare, men även större företag finns. Jord- och skogsbrukssektorerna har stor betydelse för kommunen. Ett flertal av

företagen exporterar sina varor och har kunder i hela världen³⁶.

Snabbast växande är besöksnäringen. Det är kommunens natursköna områden med höga rekreativa värden, såsom Nationalparken Åsnen, som är en stor tillgång för turismen i kommunen.

Näringslivet i Tingsryds kommun är motorn och en förutsättning för att kommunen ska leva och växa. Det är väldigt betydelsefullt för kommunen att näringslivet utvecklas, expanderar och att nya företag etableras.

Cirka 12,7 % av kommuninvånarna i åldersgruppen 20–65 år i Tingsryds kommun driver ett eget företag, (Sverigemedel 9,2)³⁷. Andelen personer med minst 3 års eftergymnasial utbildning i åldersgruppen 25–64 år är 19,5 % i Tingsryd, (Sverigemedel 33,7). Sysselsättningsgraden av kommuninvånare i åldersgruppen 20–65 år är 79,8 % i Tingsryds kommun, (Sverigemedel 80,8).

Andelen personer med registrerade sjuk- och aktivitetsersättning hos Försäkringskassan var under 2023 6,6 % i Tingsryds kommun, (Sverigemedel 3,9).

Medianinkomsten år 2022 för boende i Tingsryds kommun var 288 870 kr, (Sverigemedel 329 268).

³⁶ Näringslivsstrategi 2018–2030, Tingsryds kommun.

³⁷ www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror, 2024-09-18.

2022 var kommunens skatteintäkter per invånare 46 748 kr, (Sverigemedel 46 733 kr).

Tingsryds kommun var 2022 den största arbetsgivare med 1 154 anställda i kommunen.

2023 var medelåldern i Tingsryds kommun är 46,8 år, (Sverigemedel 41,9 år).

Bedömning av ÖP-förslaget

En väl fungerande infrastruktur och en god planberedskap för nya verksamheter och industrier bedöms vara en viktig förutsättning för en långsiktig hållbar ekonomisk utveckling i Tingsryds kommun.

Följande av ställningstagandena i ÖP-förslaget är goda exempel på kommunens intentioner att främja ekonomisk hållbarhet:

- *Kommunen ska ha en god planberedskap för verksamheter och industri.*
- *Kommunen ska verka för ett varierat utbud av verksamheter som motsvarar näringslivets behov och önskemål.*
- *Den areella näringen ska värnas om och få möjlighet att utvecklas.*
- *Jordbruksmarken utgör en del av Sveriges livsmedelsförsörjning och bör endast i anspråk tas om det är ett väsentligt samhällsintresse och detta behov inte kan tillgodoses på annat håll.*
- *Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada eller försvåra ett rationellt skogsbruk.*
- *För att främja en mer levande landsbygd ska besöksnäringen värnas om och få möjlighet att utvecklas.*
- *Huvudvägarna ska uppnå god standard.*
- *Kommunen ska verka för en ökad användning och produktion av förnybar och klimatneutral energi samt fasa ut användningen av fossila bränslen.*
- *Kommunen ska verka för en minskad*

energianvändning genom att effektivisera energiförsörjningen och skapa insatser för energirådgivning.

- *Kommunen ska utveckla och främja ökad lokal produktion av förnyelsebar energi.*
- *Ny bebyggelse bör främst lokaliseras intill befintliga bebyggelsestrukturer, till exempel i anslutning till byar eller andra bebyggelsegrupper, eller där det redan finns infrastruktur som till exempel vägar, kollektivtrafik och bredband.*
- *Kommunen ska främja förtätning bland befintlig bebyggelse.*
- *Kommunen ska verka för en blandning av bebyggelse genom en variation av bostäder, kontor, handel, service och lättare verksamhet.*

En sammanhållen bebyggelsestruktur möjliggör ett mer effektivt utnyttjande av infrastrukturen. För skola och vård innebär ett större underlag mer stabilitet i verksamheterna samt större möjligheter för elever, anställda och besökare att åka kollektivt eller gå och cykla.

Utökade kommunikationer bidrar både till att fler väljer att bosätta sig i kommunen även om de arbetar utanför, och till att personer som bor utanför kommunen i större utsträckning väljer att arbeta i Tingsryd.

Genom fler attraktiva boenden i olika former, rekreativ grönska och tillgång till vatten samt goda mötesplatser bidrar översiktsplanen till att fler vill bosätta sig i kommunen, stanna kvar eller vända tillbaka efter avslutade studier. Det i sin tur gynnar förutsättningarna för att fler företag kan etablera sig i kommunen.

I takt med att invånarantalet stiger och fler företag etablerar sig i kommunen behöver kommunen göra kostsamma investeringar. Exempelvis är inventeringar i infrastrukturen

som kommunalt dricksvatten- och spillvattennät samt anläggningar.

Ett viktigt steg, för att alltmer närma sig ett långsiktigt hållbart samhälle, är att en omställning sker från dagens linjära ekonomi till en mer cirkulär ekonomi. Målet med cirkulär ekonomi är att minska samhällets resursanvändning och miljöpåverkan. Det görs genom att minimera uppkomsten av avfall, hålla varor och material i användning på marknaden samt genom att använda förnybara resurser och system. Det innebär att produkter bör brukas länge, repareras eller återbrukas, och därmed behålla ett värde så länge som möjligt.

Att underlätta för recycling och materialinsamling vid kommunens återbrukscentraler är idag brukligt i alla Sveriges kommuner. Det finns dock ännu inga tydliga lagstöd för kommuner att i sin fysiska planering gynna cirkulär framför linjär ekonomi. Att renovera och restaurera i stället för att bygga nytt, kan vara ett exempel för kommunens egna fastighetsbestånd. Att vid upphandling gynna företag som har en policy för och handlar efter ett cirkulärt tankesätt skulle kunna vara ett ytterligare exempel, inom ramen för kommunens möjlighet, att bidra till en mer hållbar ekonomi.

Föreslagna åtgärder och uppföljning

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som ett genomförandet av översiktsplanen orsakar.

Uppföljningen ska säkerställa att riktvärden och rekommendationer följs samt att en god bebyggd miljö skapas. Översiktsplanen är av övergripande karaktär och det är därför inte möjligt att redovisa i detalj vilken typ av uppföljning och övervakning som kommer att bli aktuell.

Uppföljning av den påverkan som ett genomförande av ÖP-förslaget kan få kommer att ske genom tillsynsverksamhet och annan myndighetsutövning som sker i varje enskilt ärende samt även genom miljöövervakning, av exempelvis luft, vatten, och buller.

Uppföljning av olika miljöaspekter sker i kommunens ordinarie arbete och genom att Tingsryds kommun, i hanteringen av ärenden och projekt, följer de riktlinjer som fastställts i olika antagna styrdokument. Så sker uppföljningen av:

- *Vattenkvaliteten inom ramen för Vattenmyndighetens arbete.*
- *Luftkvaliteten genom medverkan i luftövervakningsprogrammet med Kronobergs Luftvårdsförbund som samordnare.*
- *Vidare kan nämnas att kommunen överväger att införskaffa en permanent indikerande mätutrustning för partiklar.*
- *Miljö kvalitetsmålen genomförs inom ramarna för kommunens miljöprogram.*

I syfte att kommunens översiktsplanering ska bedrivas kontinuerligt, vara framåtsyftande och översiktsplanen ska hållas aktuell ska en planeringsstrategi antas senast 24 månader efter ordinarie val. I annat fall anses översiktsplanen vara inaktuell.

I samband med framtagandet av framtida planeringsstrategier kommer Tingsryds kommun ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar som är av betydelse för översiktsplanens aktualitet, samt kommunens fortsatta arbete med översiktsplanering. Kommunen kommer även att bedöma i vilken utsträckning översiktsplanen är användbar och vägledande, till exempel i efterföljande detaljplanarbeten och lovgivning.

Fördjupade översiktsplaner för Ryd och Tingsryd har arbetats in i ÖP-förslaget och upphävs i och med antagande av översiktsplanen. Textavsnitten avseende övriga tätorter kommer att fördjupas vid framtida aktualiseringar av översiktsplanen.

I samband med framtagande av översiktsplanen har konstaterats att följande planeringsunderlag och styrdokument ska tas fram eller aktualiseras:

Kommunen ska ta fram en *vattentjänstplan* som ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska innehålla en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Översvämningskarteringar finns över Mieåns, Ronnebyåns, Mörrumsåns vattensystem samt Tiken. Översvämningsrisker

bedöms kunna finnas inom områden för vilka det idag ännu inte gjorts några karteringar.

En *Dagvattenplan* ska tas fram och kommer kunna utgöra ett led i kommunens klimatanpassning.

Det är generellt önskvärt att en *översiktlig radonriskkartering* utförs för Tingsryds kommun.

Kommunens gällande *LIS-plan* behöver uppdateras framöver. Indelningen av LIS-områden för bebyggelse eller det rörliga friluftslivet har visat sig vara problematiskt för bedömning av vad som ska tillåtas inom LIS-områdena för friluftslivet. Vidare behöver de utpekade områdena ses över avseende markens lämplighet för bebyggelse. Utpekandet av ett allt för stort antal LIS-områden för boende riskerar att hamna i konflikt med flera miljökvalitetsmål.

Kommunens *vindbruksplan* är från 2011 och bedöms, eftersom verken som byggs idag är betydligt större, som inaktuell. Ny vindbruksplan bör tas fram.

Kommunen bör ta fram en *grönstrukturplan* som ska vara vägledande vid exploatering och planering.

För att säkerställa kulturmiljöers värde bör äldre detaljplaner ses över för att vid behov ge berörda områden ett starkare skydd. Kommunen bör även i framtiden verka för att skydda värdefull natur genom att vid behov inrätta fler *kommunala naturreservat*.

Det är angeläget att nämnda planeringsunderlag och styrdokument tas fram och/eller vid behov aktualiseras. Översiktsplanens roll som vägledande dokument blir i annat fall svag.

Bedömning av nollalternativet

Beskrivningen av nollalternativet är en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om nu aktuellt översiktsplaneförslag inte antas. Nollalternativet innebär därmed ett scenario som motsvarar Tingsryds kommuns framtida samhällsutveckling vid avsaknad av en ny översiktsplan som strategiskt beslutsunderlag.

Enligt nollalternativet fortsätter *Översiktsplan 2030* att gälla, trots att det saknas en tydlig utvecklingsstrategi avseende mark- och vattenanvändning, med därtill kopplade mål och strategier. Planen saknar en tydlig markanvändningskarta och är inaktuell i flertal delar, dess ställningstaganden har inte förankrats och bedömts som bristfälliga av länsstyrelsen.

Kommunen saknar i och med det ett heltäckande strategiskt planeringsunderlag som stöd för beslut avseende kommunens mark- och vattenanvändning. Vilket i sin tur medför krav på ett utökat planförfarande i samband med att detaljplaner tas fram. Detta förlänger och fördyrar planeringsprocessen.

Utan stöd från en aktuell översiktsplan är det troligt att ny bebyggelse i Tingsryds kommun i större utsträckning kommer att lokaliseras utifrån kommersiella utgångspunkter, på bekostnad av social och ekologisk långsiktighet. Utan en aktualisering av ÖP-förslaget med tydliga och välförankrade ställningstaganden finns det ingen helhetsbild över hur infrastrukturen bör utvecklas långsiktigt i Tingsryds kommun.

En samordnad bebyggelseutveckling med en effektiv utbyggnad av teknisk infrastruktur, såsom kommunalt vatten och avlopp och IT försvåras. Markanvändningen i kommunen bedöms bli mindre effektiv och leda till en sämre hushållning med mark och vatten.

Den bebyggelse som tillkommer koncentreras inte i lika hög grad till gång- och cykelstråk och goda kollektivtrafiklägen. Förutsättningarna för att skapa ett hållbart resande i Tingsryd skulle därmed inte fullt ut kunna tas tillvara. Ökad bilresande i sin tur innebär ökade utsläpp till såväl luft som dagvatten.

För kommunens tätorter saknas beskrivningar av dess förutsättningar samt utvecklingsbehov liksom mer detaljerade kartbilder där detta synliggörs. Ambitionen att bevara och utveckla kommunens kultur- och naturmiljöer bedöms bli lägre jämförelse med huvudförslaget.

Vidare kan nämnas att nuvarande översiktsplan inte är digital och därför vid behov svårare att uppdatera eller revidera och heller inte lika tillgänglig för allmänheten som huvudalternativet.

Att fortsätta grunda den fysiska planeringen på gällande översiktsplan bedöms sammantaget vara ett sämre alternativ med hänsyn till den sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarheten.

Bedömning av sidoalternativet

Enligt sidoalternativet uttrycks inte var i kommunen merparten av ny bebyggelse för vare sig bostäder eller verksamheter ska tillkomma. Enligt sidoalternativets utvecklingsinriktning önskas en jämn bebyggelseutveckling för samtliga byar och orter i kommunen. Även de orter som inte ligger längs med kommunens starkaste kommunikationsstråk önskas att utvecklas i samma takt som Tingsryd och Väckelsång som ligger strategiskt placerad längs med riksväg 27.

Tingsryds kommun är en landsbygds-kommun med jämförelsevis få invånare. Det bedöms därför som ekonomiskt mer långsiktigt att styra ny bebyggelse till utvecklingsstråk med goda kommunikationer samt att samla viktiga samhällsfunktioner såsom skola, omsorg och VA-hantering till strategiskt belägna platser sett till avstånd till redan befintlig infrastruktur.

En samhällsutveckling enligt sidoalternativet bedöms leda till att ny bebyggelse kommer att uppstå här och var.

Utan tydlig strategi är det svårt för kommunen att tillhandahålla en god planberedskap i kommunens alla orter, vilket kan innebära att nya verksamheter väljer att etablera sig i en annan kommun eller region där det finns en bättre planberedskap. Vidare kan nämnas att spridd bebyggelse kan leda till att jämförelsevis fler hushåll inte kan anslutas till det kommunala VA-systemet. Vilket sammantaget kan ha en negativ påverkan på kommunens vattenförekomster, negativa effekter sett till miljömålen *levande*

sjöar och vattendrag samt ett rikt växt- och djurliv.

En större andel kommuninvånare förblir bilberoende då bebyggelseutvecklingen inte koncentrerar sig till kollektivtrafiknära lägen och strategiska lägen intill befintlig och planerade gång- och cykelstråk. Vilket i sin tur är negativt sett till miljömålet frisk luft.

Sidoalternativet bedöms i jämförelse till huvudalternativet innebära ett sämre planeringsunderlag inför politiska beslut och därmed riskera att nationella och regionala mål och strategier inte tillgodoses. Sidoalternativet bedöms även leda till en större otydlighet gentemot exploitörer och en större osäkerhet vid handläggning av ärenden.

Sidoalternativet bedöms i jämförelse till huvudalternativet innebära större kostnader för underhåll av teknisk infrastruktur samt för skola och omsorg. Vilket i sin tur kan resultera i att det finns färre medel för underhåll av offentliga miljöer och mötesplatser och svårigheter att finna resurser för att anställa erfaren och utbildad personal inom förskola, skola och fritids.

Sidoalternativet innebär en större risk för segregation i samhället, med ojämlika utbildningsförhållanden på kommunens olika skolor.

Sett till ekonomiska aspekter bedöms sidoalternativet som mer kostsam och långsiktigt inte lika ekonomiskt bärkraftigt som huvudalternativet.

Även utfallet för ekologisk och social hållbarhet bedöms bli sämre jämfört med huvudalternativet.

Icke teknisk sammanfattning

I ÖP-förslaget redovisas en målbild för hur kommunen kan tänkas att utvecklas i framtiden. Som hjälp för att uppnå målbilden har övergripande principer tagits fram som på ett strukturerat sätt stödjer sig på kommunens befintliga förutsättningar avseende befolkningsutvecklingen, bostadsförsörjningsbehovet, kommunikationer och näringslivet.

Kommunen strävar efter att skapa en god planberedskap som ska möjliggöra drygt 700 nya bostäder till 2050. Utvecklingstakten ska kunna variera mellan olika år.

Oavsett om befolkningen åter ökar i Tingsryds kommun så finns det behov av nya bostäder, såsom trygghetsbostäder, grupp- bostäder och servicebostäder för personer med funktionsnedsättning samt vanliga lägenheter för att stimulera flyttkedjor.

ÖP-förslagets intentioner är att ny exploatering i huvudsak ska ske i anslutning till transportstråk och befintliga orter. Detta bedöms ha en positiv inverkan på miljömål som begränsad klimatpåverkan. Det innebär begränsat markbehov vilket i sin tur har en positiv påverkan på andra miljömål. Utveckling av hållbara transporter har positiv inverkan på miljömålen begränsad klimatpåverkan och frisk luft.

Kommunens ambitioner om att ta fram en vattentjänstplan samt att se över den tekniska infrastrukturen avseende kommunens VA-system innebär ökade förutsättningar för levande sjöar och vattendrag och grundvatten av god kvalitet, vilket i sin tur stärker

förutsättningar för mål gällande kvalitet i naturområden och biologisk mångfald.

En levande landsbygd där lantbrukens landskapspåverkan fortgår är en förutsättning för flera miljömål, såsom ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt- och djurliv.

ÖP-förslagets påverkan på miljömålen är till stor del beroende av hur planens intentioner genomförs i praktiken, och i vilken mån som anpassningar i det enskilda fallet görs för att värna om miljöaspekter och en hållbar utveckling.

Vid ett jämförande av konsekvenser för huvudalternativet, sido- och nollalternativet bedöms huvudalternativet vara det alternativ som är mest önskvärt ur miljösynpunkt såväl som med hänsyn till sociala och ekonomiska aspekter.

I sammanhanget bör poängteras att översiktsplanen i allmänhet medger många möjliga utvecklingsscenarier och att en detaljerad framtidsprognos över hur utvecklingen kommer te sig inte är möjlig. Så är även fallet för översiktsplaneförslaget, sido- och nollalternativet. MKB:ns beskrivningar och bedömningar visar dock att översiktsplaneförslaget jämförelsevis medför ett flertal fördelar i strävan mot en långsiktigt hållbar samhällsplanering.

Begreppslista

Brunnsområde: Område inom vilket normalt sett endast vattenverksamhet får förekomma.

dB(A): Ett mått på styrkan av ljud. Decibel (dB) har en logaritmisk skala. Ljudet mäts i dBA (decibel A) som är en vägd summa av ljudets olika frekvenser. Minsta skillnad i ljudnivå som människans öra kan uppfatta är 2–3 dB(A).

ha: Hektar – 10 000 kvadratmeter

KF: Kommunfullmäktige

KS: Kommunstyrelse

LIS: Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

LST: Länsstyrelse

MKB: Miljökonsekvensbeskrivning

MSA-yta: Minimum Sector Altitude - yta, för instrumentflygplatser. Den första delen av en inflygning till en instrumentflygplats benämns Initial Approach, lägsta flyghöjd bestäms här av MSA-ytan.

RAÄ: Riksantikvarieämbetet

SCI/SAC: Natura 2000-områden som avsatts enligt art- och habitatdirektivet kallas SCI/SAC-områden.

SPA: Natura 2000-områden som avsatts enligt Fågeldirektivet kallas SPA-områden.

Tingsryd: Används för det geografiska området som utgör kommunen.

Tingsryds tätort: Används som ett Ortsnamn som omfattar just Tingsryds tätort. Övriga orter benämns enbart med namn; Konga, Linneryd, Ryd, Rävemåla, Urshult och Väckelsång.

Tingsryds kommun/kommunen: Används för kommunen som organisation, den juridiska personen i olika roller, exempelvis som arbetsgivare, ägare av bolag, fastigheter, mark, myndighet, samhällsplanerare med mera.

ÖP: Översiktsplan. En översiktsplan omfattar hela kommunen och är ett kommunövergripande strategiskt planeringsinstrument som ger vägledning för hur mark- och vattenområden ska användas, utvecklas och bevaras.